

CENTRUM MEDYCZNE KSZTAŁCENIA PODYPLOMOWEGO

Program
szkolenia specjalizacyjnego
w dziedzinie
PSYCHOTERAPII
DZIECI I MŁODZIEŻY

Program dla osób posiadających tytuł zawodowy magistra lub równorzędny
uzyskany na kierunku studiów w zakresie psychologii, pedagogiki,
resocjalizacji, pielęgniarstwa, lekarskim

0 5 CZE. 2019

Małgorzata Zadorożna
Z upoważnienia Ministra Zdrowia
p.o. DYREKTORA
Departamentu Kwalifikacji Medycznych i Nauki
Małgorzata Zadorożna

Warszawa 2019

Program szkolenia specjalizacyjnego opracował zespół ekspertów:

- 1) Dr hab. n. med. Agnieszka Słopeń - Konsultant Krajowy w dziedzinie psychoterapii dzieci i młodzieży, Przewodnicząca Zespołu
- 2) Prof. dr hab. Barbara Józefik - przedstawiciel konsultanta krajowego
- 3) Dr hab. n. med. Anita Bryńska - przedstawiciel konsultanta krajowego
- 4) Dr hab. n. med. Maciej Pilecki - przedstawiciel konsultanta krajowego
- 5) Mgr Aldona Czajkowska - przedstawiciel Polskiego Towarzystwa Psychologicznego
- 6) Dr n. hum. Mariola Skowrońska - przedstawiciel Polskiego Towarzystwa Terapii Poznawczo-Behawioralnej
- 7) Mgr Monika Jakubowicz – przedstawiciel Polskiego Towarzystwa Psychoterapii Psychoanalitycznej
- 8) Mgr Katarzyna Krawczyk – przedstawiciel Polskiego Towarzystwa Psychoterapii Gestalt
- 9) Dr n. med. Roman Ciesielski - przedstawiciel CMKP

Prace przygotowawcze przy opracowaniu programu szkolenia specjalizacyjnego wykonano - przy współdziałaniu:

- 1) prof. Jacek Bomba, Polskie Towarzystwo Psychiatryczne;
- 2) mgr Józefa Cisek, Sekcja Naukowa Psychoterapii Polskiego Towarzystwa Psychiatrycznego;
- 3) mgr Katarzyna Ćwirko-Kusztan, Sekcja Naukowa Psychoterapii Polskiego Towarzystwa Psychiatrycznego, Dolnośląskie Stowarzyszenie Psychoterapeutów;
- 4) mgr Piotr Fijewski - Polskie Towarzystwo Integracyjnej Psychoterapii Doświadczeniowej i Edukacji Społecznej Stowarzyszenie INTRA;
- 5) mgr Marcin Goliński – Sekcja Naukowa Terapii Rodzin Polskiego Towarzystwa Psychiatrycznego;
- 6) dr Milena Gracka-Tomaszewska, Polskie Towarzystwo Psychoanalityczne i Polskie Towarzystwo Psychoterapii Psychoanalitycznej;
- 7) dr hab. Grzegorz Iniewicz, Sekcja Naukowa Psychoterapii Polskiego Towarzystwa Psychiatrycznego;
- 8) dr hab. Bernadetta Izydorczyk, Przewodnicząca zespołu do spraw programu specjalizacji z psychologii klinicznej przy CMKP, Polskie Towarzystwo Psychologiczne, Śląskie Stowarzyszenie Psychoterapeutów;
- 9) prof. Małgorzata Janas-Kozik, Polskie Towarzystwo Psychiatryczne, Sekcja Psychiatrii Dzieci i Młodzieży;
- 10) mgr Marzena Kaim, Polskie Towarzystwo Psychoanalityczne i Polskie Towarzystwo Psychoterapii Psychoanalitycznej;
- 11) mgr Janusz Kitrasiewicz, Polskie Towarzystwo Psychoterapii Psychodynamicznej;
- 12) mgr Krzysztof Klajs, Sekcja Naukowa Psychoterapii Polskiego Towarzystwa Psychiatrycznego, Polski Instytut Ericksonowski;
- 13) dr Ludmiła Kosińska - Polskie Towarzystwo Psychoterapii Gestalt;
- 14) mgr Kamila Kostrzewska - Polskie Towarzystwo Psychoterapii Gestalt;
- 15) mgr Michał Kostrzewski - Polskie Towarzystwo Psychoterapii Gestalt;
- 16) mgr lek. Feliks Matusiak, Polskie Towarzystwo Psychiatryczne;
- 17) mgr Michał Melanowski – Sekcja Naukowa Terapii Rodzin Polskiego Towarzystwa Psychiatrycznego;
- 18) mgr Anna Mędrzejewska, Instytut Analizy Grupowej Rasztów;
- 19) mgr Grażyna Miazga, Polskie Towarzystwo Psychoterapii Psychoanalitycznej;

- 20) mgr Zofia Milska-Wrzosińska, Sekcja Psychoterapii Polskiego Towarzystwa Psychologicznego, Naukowe Towarzystwo Psychoterapii Psychodynamicznej;
  - 21) mgr Renata Mizerska - Polskie Towarzystwo Psychoterapii Gestalt, EAGT, Związek Stowarzyszeń Polska Rada Psychoterapii;
  - 22) mgr Aleksandra Naumowicz-Kucharskiej, Polskie Towarzystwo Terapii Poznawczo-Behawioralnej;
  - 23) mgr Iwona Olechowska, Polskie Towarzystwo Psychoanalityczne i Polskie Towarzystwo Psychoterapii Psychoanalitycznej;
  - 24) dr Bogusława Piasecka, Sekcja Psychoterapii Polskie Towarzystwo Psychologiczne;
  - 25) mgr Małgorzata Sadowska, Instytut Studiów Psychoanalitycznych im. Hanny Segal, Polskie Towarzystwo Psychoanalityczne i Polskie Towarzystwo Psychoterapii Psychoanalitycznej;
  - 26) dr Małgorzata Talarczyk, Sekcja Naukowa Psychoterapii Polskie Towarzystwo Psychiatryczne, Sekcja Naukowa Terapii Rodzin PTP, Polskie Towarzystwo Psychologiczne;
  - 27) dr Monika Tarnowska - Polskie Towarzystwo Integracyjnej Psychoterapii Doświadczeniowej i Edukacji Społecznej Stowarzyszenie INTRA;
  - 28) mgr Dorota Węgrzyn - Polskie Towarzystwo Psychoterapii Gestalt, Instytut Integralnej Psychoterapii Gestalt, Związek Stowarzyszeń Polska Rada Psychoterapii;
  - 29) mgr Maciej Wilk, Sekcja Psychoterapii Polskiego Towarzystwa Psychologicznego, Polskie Towarzystwo Psychoterapii Psychodynamicznej;
  - 30) prof. Tomasz Wolańczyk, Polskie Towarzystwo Terapii Poznawczo-Behawioralnej;
  - 31) mgr Hanna Zielińska-Pinkowska, Sekcja Naukowa Terapii Rodzin Polskie Towarzystwo Psychiatryczne.
-

I. PROGRAM SZKOLENIA SPECJALIZACYJNEGO

---

1. ZAŁOŻENIA ORGANIZACYJNO-PROGRAMOWE

A. Cele szkolenia specjalizacyjnego

- 1) Rozwój wiedzy i kompetencji w zakresie prowadzenia psychoterapii dzieci i młodzieży, umożliwiających rozumienie i rozwiązywanie problemów pacjenta z zaburzeniami i chorobami psychicznymi, zaburzeniami osobowości, zaburzeniami emocjonalnymi i behawioralnymi, w tym problemów osób w wieku rozwojowym i ich rodzin.
- 2) Nabywanie i doskonalenie umiejętności zastosowania wiedzy w zakresie konceptualizacji osobistych problemów pacjenta, jego systemu rodzinnego, otoczenia szkolnego, zawodowego, społecznego, kulturowego oraz działalności psychoterapeutycznej, psychoedukacyjnej i terapeutyczno-rehabilitacyjnej.
- 3) Nabywanie kompetencji w zakresie umiejętności monitorowania i oceny efektów postępowania terapeutycznego, wspierającego, rehabilitacyjnego oraz oddziaływań prewencyjnych.
- 4) Rozwój świadomości metodologicznej i wiedzy z praktyki opartej na dowodach.
- 5) Rozwijanie wysokich standardów funkcjonowania zawodowego (etyka zawodowa) w kontakcie z pacjentem, jego rodziną oraz we współpracy z pracownikami ochrony zdrowia i przedstawicielami innych profesji zajmujących się udzielaniem pomocy dzieciom i młodzieży z zaburzeniami psychicznymi i problemami emocjonalnymi, w tym dzieciom i młodzieży oraz ich rodzinom

B. Uzyskane kompetencje zawodowe

Specjalista w dziedzinie psychoterapii dzieci i młodzieży posiada kwalifikacje umożliwiające:

- 1) samodzielną konceptualizację problemu pacjenta z uwzględnieniem kontekstu środowiskowego, w tym rodzinnego, planowanie postępowania prewencyjnego, psychoterapeutycznego i/lub rehabilitacyjnego oraz samodzielną pracę psychoterapeutyczną, w szczególności prowadzenie psychoterapii dzieci, młodzieży oraz ich rodzin;
- 2) planowanie strategii ukierunkowanych na redukcję czynników ryzyka rozwoju zaburzeń psychicznych i osobowości, w tym zaburzeń psychicznych wieku rozwojowego i ich powikłań;
- 3) ocenę skuteczności zastosowanych metod postępowania terapeutycznego i/lub rehabilitacyjnego;
- 4) profesjonalne współdziałanie w ramach zespołu interdyscyplinarnego i współpracę z psychiatrami, psychiatrami dzieci i młodzieży, neurologami, neurologami dziecięcymi, psychologami, psychologami klinicznymi, psychologami klinicznymi dzieci i młodzieży, pediatrami, lekarzami rodzinnymi, pedagogami oraz innymi specjalistami;
- 5) pracę badawczą w dziedzinie psychoterapii, w szczególności psychoterapii dzieci i młodzieży.

C. Sposób organizacji szkolenia specjalizacyjnego

Szkolenie specjalizacyjne prowadzone jest zgodnie z programem specjalizacji i kończy się egzaminem. Akredytowana jednostka szkoląca zobowiązana jest do zorganizowania całościowego szkolenia specjalizacyjnego, tj. obejmującego swym zakresem kursy i staże zawarte w bloku podstawowym i szczegółowym, w zakresie wybranych przez siebie podejść psychoterapeutycznych. Moduły szkolenia specjalizacyjnego składające się z kursów specjalizacyjnych i staży kierunkowych obejmujących wykłady, warsztaty dydaktyczne i inne określone metody dydaktyczne stosowane w nauczaniu danego podejścia psychoterapeutycznego, odnoszą się do określonego zakresu wiedzy teoretycznej i umiejętności praktycznych, które uczący się jest zobowiązany opanować.

Nadzór nad przebiegiem szkolenia specjalizacyjnego poszczególnych osób odbywających szkolenie specjalizacyjne sprawuje kierownik specjalizacji.

Szkolenie specjalizacyjne składa się z dwóch części:

- 1) bloku podstawowego;
- 2) bloku szczegółowego.

2. CZAS TRWANIA SZKOLENIA SPECJALIZACYJNEGO

- 1) Szkolenie specjalizacyjne trwa 4 lata i obejmuje 1200 godzin szkolenia specjalizacyjnego zorganizowanego przez akredytowaną jednostkę szkolącą, poświęconego teorii i praktyce wybranego podejścia psychoterapeutycznego, w tym podejścia psychoanalitycznego oraz psychodynamicznego, poznawczo-behawioralnego, systemowego, humanistyczno-doświadczeniowego i integracyjnego. Na 1200 godzin szkolenia specjalizacyjnego składa się 840 godzin zajęć teoretyczno-praktycznych oraz 360 godzin stażu kierunkowego w placówkach zajmujących się diagnozowaniem lub leczeniem dzieci i młodzieży.
- 2) W tym staż podstawowy - 2088 godzin praktyki w okresie trwania szkolenia, w trakcie którego osoba specjalizująca się prowadzi praktykę psychoterapeutyczną ukierunkowaną na leczenie zaburzeń psychicznych dzieci i młodzieży. Poprzez praktykę psychoterapeutyczną rozumie się prowadzenie psychoterapii, udział w

superwizjach oraz w zebraniach klinicznych, w trakcie których omawiana jest sytuacja osoby doświadczającej problemów z obszaru zdrowia psychicznego. Samodzielna praca psychoterapeutyczna może być realizowana w publicznych zakładach opieki zdrowotnej, innych podmiotach leczniczych, placówkach systemu oświaty, jednostkach budżetowych, jednostkach samorządowych, fundacjach, stowarzyszeniach, ośrodkach prywatnych od początku szkolenia lub w innych podmiotach prowadzonych w formie jednoosobowej działalności gospodarczej lub spółek prawa handlowego, po ukończeniu 2 roku szkolenia oraz uzyskaniu rekomendacji od prowadzącego superwizora.

- 3) Kształcenie w podejściu psychoanalitycznym oraz psychodynamicznym obejmuje: co najmniej 260 godzin wiedzy teoretycznej oraz co najmniej 180 godzin kształcenia umiejętności praktycznych (nie mniej niż 220 godzin przeznaczonych jest na problemy psychoterapii dzieci i młodzieży) oraz 150 godzin superwizji (co najmniej 100 godzin przeznaczonych na superwizję terapii pacjentów z zaburzeniami psychicznymi wieku rozwojowego).
- 4) Kształcenie w podejściu poznawczo-behawioralnym obejmuje: co najmniej 260 godzin zajęć teoretyczno-warsztatowych (nie mniej niż 220 godzin przeznaczonych jest na problemy psychoterapii dzieci i młodzieży) oraz 280 godzin superwizji (co najmniej 100 godzin przeznaczonych na superwizję terapii pacjentów z zaburzeniami psychicznymi wieku rozwojowego).
- 5) Kształcenie w podejściu systemowym obejmuje: co najmniej 260 godzin wiedzy teoretycznej oraz co najmniej 180 godzin kształcenia umiejętności praktycznych (ogółem nie mniej niż 220 godzin przeznaczonych na kształcenie z terapii systemowej rodzin dzieci i młodzieży) oraz 150 godzin superwizji (co najmniej 100 godzin przeznaczonych na superwizję terapii systemowej rodzin pacjentów dziecięcych i młodzieżowych).
- 6) Kształcenie w podejściu humanistyczno-doświadczeniowym obejmuje: co najmniej 260 godzin wiedzy teoretycznej oraz co najmniej 180 godzin kształcenia umiejętności praktycznych (nie mniej niż 220 godzin przeznaczonych jest na problemy psychoterapii dzieci i młodzieży) oraz 150 godzin superwizji (co najmniej 100 godzin przeznaczonych na superwizję terapii pacjentów z zaburzeniami psychicznymi wieku rozwojowego).
- 7) Kształcenie w podejściu integracyjnym obejmuje: co najmniej 200 godzin wiedzy teoretycznej oraz co najmniej 240 godzin kształcenia umiejętności praktycznych (nie mniej niż 180 godzin przeznaczonych na kształcenie z terapii systemowej rodzin dzieci i młodzieży) oraz 150 godzin superwizji (co najmniej 75 godzin przeznaczonych na superwizję terapii systemowej rodzin pacjentów dziecięcych i młodzieżowych).
- 8) Psychoterapia własna w szkoleniu w podejściu systemowym, humanistyczno-doświadczeniowym oraz integracyjnym obejmuje 250 godzin oddziaływań indywidualnych lub grupowych, którą osoba specjalizująca się jest zobowiązana realizować w trakcie trwania szkolenia teoretycznego. Rozwój osobisty w szkoleniu poznawczo-behawioralnym obejmuje 100 godzin oddziaływań indywidualnych lub grupowych (które mogą być zorganizowane jako dodatkowy element całościowego kursu prowadzonego przez ośrodek). Psychoterapia własna w podejściu psychoanalitycznym oraz psychodynamicznym obejmuje nie mniej 250 godzin, przy czym rekomendowana forma oraz liczba sesji zależy od modelu szkolenia właściwego dla danego nurtu. Osoba specjalizująca się w każdym z podejść jest zobowiązana realizować terapię własną/rozwój osobisty w trakcie trwania szkolenia teoretycznego.
- 9) Staż kierunkowy: 1/3 całego stażu kierunkowy (120 godzin) musi odbywać się na

stacjonarnych oddziałach psychiatrycznych dla dzieci i młodzieży. Co najmniej 120 godzin musi być realizowane w placówkach zajmujących się diagnozowaniem oraz leczeniem zaburzeń psychicznych dzieci i młodzieży z użyciem psychoterapii, pozostałe 120 godzin może być realizowane w placówkach zajmujących się diagnozowaniem oraz leczeniem zaburzeń psychicznych z użyciem psychoterapii w wieku dorosłym. W kształceniu w podejściu systemowym nie mniej niż 180 godzin, w podejściu integracyjnym co najmniej 120 godzin, a w podejściu humanistyczno-doświadczeniowym 40 godzin stażu powinno być realizowane w placówkach stosujących systemową terapię rodzin.

Podejście psychoanalityczne oraz psychodynamiczne	1200 godz. szkolenia	840 godz. zajęć teoretyczno-praktycznych (nie mniej niż 320 godz. przeznaczonych na problemy psychoterapii dzieci i młodzieży)	260 godz. wiedzy teoretycznej 180 godz. kształcenia umiejętności praktycznych 150 godz. superwizji (co najmniej 100 godz. superwizji pacjentów w wieku rozwojowym) Minimum 250 godz. psychoterapii własnej
		360 godz. staż kierunkowy (240 godz. placówki dla dzieci i młodzieży + 120 godz. placówki dla dorosłych)	
	2 lata stażu podstawowego (2088 godz.)		
Podejście poznawczo-behawioralne	1200 godz. szkolenia	840 godz. zajęć teoretyczno-praktycznych (nie mniej niż 320 godz. przeznaczonych na problemy psychoterapii dzieci i młodzieży)	460 godz. zajęć teoretyczno-warsztatowych 280 godz. superwizji (co najmniej 100 godz. superwizji pacjentów w wieku rozwojowym) 100 godz. rozwoju osobistego
		360 godz. staż kierunkowy (240 godz. placówki dla dzieci i młodzieży+120 godz. placówki dla dorosłych)	
	2 lata stażu podstawowego (2088 godz.)		
Podejście systemowe	1200 godz. szkolenia	840 godz. zajęć teoretyczno-praktycznych (nie mniej niż 320 godz. przeznaczonych na problemy psychoterapii dzieci i młodzieży)	260 godz. wiedzy teoretycznej 180 godz. kształcenia umiejętności praktycznych 150 godz. superwizji (co najmniej 100 godz. superwizji pacjentów w wieku rozwojowym) 250 godz. psychoterapii własnej
		360 godz. staż kierunkowy (240 godz. placówki dla dzieci i młodzieży+120 godz. placówki dla dorosłych), nie mniej niż 180 godz. w placówkach stosujących systemową terapię rodzin	
	2 lata stażu podstawowego (2088 godz.)		
Podejście humanistyczno-doświadczeniowe	1200 godz. szkolenia	840 godz. zajęć teoretyczno-praktycznych (nie mniej niż 320 godz. przeznaczonych na problemy psychoterapii dzieci i młodzieży)	260 godz. wiedzy teoretycznej 180 godz. kształcenia umiejętności praktycznych 150 godz. superwizji (co najmniej 100 godzin superwizji pacjentów w wieku rozwojowym) 250 godz. psychoterapii własnej
		360 godz. staż kierunkowy (240 godz. placówki dla dzieci i młodzieży+120 godz. placówki dla dorosłych), nie mniej niż 40 godz. w placówkach stosujących systemową terapię rodzin	
	2 lata stażu podstawowego (2088 godz.)		

Podejście integracyjne	1200 godz. szkolenia	840 godz. zajęć teoretyczno-praktycznych (nie mniej niż 320 godz. przeznaczonych na problemy psychoterapii dzieci i młodzieży)	200 godz. wiedzy teoretycznej 240 godz. kształcenia umiejętności praktycznych 150 godz. superwizji (co najmniej 100 godz. superwizji pacjentów w wieku rozwojowym) 250 godz. psychoterapii własnej
		360 godz. staż kierunkowy (240 godz. placówki dla dzieci i młodzieży+120 godz. placówki dla dorosłych), nie mniej niż 180 godz. w placówkach stosujących systemową terapię rodzin	
2 lata stażu podstawowego (2088 godz.)			

3. BLOKI I MODUŁY SZKOLENIA SPECJALIZACYJNEGO ORAZ FORMY I METODY KSZTAŁCENIA STOSOWANE W RAMACH MODUŁÓW

- 1) Szkolenie specjalizacyjne w dziedzinie psychoterapii dzieci i młodzieży obejmuje dwa bloki: blok podstawowy i blok szczegółowy, na które składa się 8 modułów tematycznych.
- 2) Moduł I (Wybrane elementy wiedzy medycznej: Psychopatologia, diagnoza nozologiczna i leczenie zaburzeń psychicznych) oraz Moduł II (Podstawy psychoterapii) składają się na BLOK PODSTAWOWY i stanowią bazę nauczania psychoterapii. Mają analogiczny, niezależny od nauczanego podejścia psychoterapeutycznego, zakres nauczanych treści, wymaganych umiejętności praktycznych oraz wymogów godzinowych.
- 3) Moduł III, IV, V, VI, VII oraz VIII składają się na BLOK SZCZEGÓŁOWY i w zależności od nauczanego podejścia psychoterapeutycznego różnią się zakresem nauczanych treści oraz wymaganych umiejętności praktycznych, a także wymogami godzinowymi dla poszczególnych modułów. Kształcenie w bloku szczegółowym odbywa się w wybranym przez osobę realizującą szkolenie specjalizacyjne, podejściu psychoterapeutycznym.

BLOK PODSTAWOWY				
MODUŁ I: Wybrane elementy wiedzy medycznej MODUŁ II: Podstawy psychoterapii				
BLOKI SZCZEGÓŁOWE				
I. BLOK SZCZEGÓŁOWY PODEJŚCIE PSYCHOANALITYCZNE ORAZ PSYCHODYNAMICZNE	II. BLOK SZCZEGÓŁOWY PODEJŚCIE POZNAWCZO-BEHAWIORALNE	III. BLOK SZCZEGÓŁOWY PODEJŚCIE SYSTEMOWE	IV. BLOK SZCZEGÓŁOWY PODEJŚCIE HUMANISTYCZNO-DOŚWIADCZENIOWE	V. BLOK SZCZEGÓŁOWY PODEJŚCIE INTEGRACYJNE
MODUŁ III: Teoria i praktyka w podejściu psychoanalitycznym oraz psychodynamicznym	MODUŁ III: Teoria i praktyka w modelu poznawczo-behawioralnym	MODUŁ III: Teoria i praktyka w modelu systemowym	MODUŁ III: Teoria i praktyka w modelu humanistyczno-doświadczeniowym	MODUŁ III: Teoria i praktyka w modelu integracyjnym
MODUŁ IV: Psychoterapia w podejściu psychoanalitycznym oraz psychodynamicznym w	MODUŁ IV: Terapia poznawczo-behawioralna zaburzeń psychicznych i	MODUŁ IV: Terapia rodzin w leczeniu zaburzeń i problemów psychicznych	MODUŁ IV: Psychoterapia humanistyczno-doświadczeniowa w leczeniu zaburzeń i	MODUŁ IV: Terapia integracyjna w leczeniu zaburzeń i problemów

Program szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie psychoterapii dzieci i młodzieży

leczeniu zaburzeń psychicznych osób w różnym wieku	problemów emocjonalnych osób dorosłych dzieci, młodzieży i dorosłych,	wieku rozwojowego	problemów psychicznych	psychicznych dzieci, młodzieży i dorosłych
MODUŁ V: Psychoterapia w podejściu psychoanalitycznym oraz psychodynamicznym pacjentów w wieku rozwojowym	MODUŁ V: Terapia behawioralno-poznawcza specyficznych problemów wieku rozwojowego	MODUŁ V: Specyfika prowadzenia terapii systemowej w zależności od obecności różnych czynników	MODUŁ V: Psychoterapia w podejściach humanistyczno-doświadczeniowych pacjentów w wieku rozwojowym	MODUŁ V: Terapia integracyjna a specyficzne problemy kliniczne wieku rozwojowego
MODUŁ VI: Konceptualizacja i superwizja - psychoterapia w podejściu psychoanalitycznym oraz psychodynamicznym	MODUŁ VI: Konceptualizacja i superwizja - psychoterapia poznawczo-behawioralna	MODUŁ VI: Konceptualizacja i superwizja - psychoterapia systemowa	MODUŁ VI: Konceptualizacja i superwizja - psychoterapia humanistyczno-doświadczeniowa	MODUŁ VI: Konceptualizacja i superwizja - psychoterapia integracyjna
MODUŁ VII: Rozwój osobisty/Psychoterapia własna				
MODUŁ VIII: Staż kierunkowy				

BLOK PODSTAWOWY

1. ZAŁOŻENIA ORGANIZACYJNO-PROGRAMOWE

A. Cele szkolenia specjalizacyjnego w bloku podstawowym

W bloku podstawowym osoba odbywająca szkolenie specjalizacyjne zdobywa podstawową wiedzę i umiejętności dotyczące wybranych elementów wiedzy medycznej oraz podstaw psychoterapii.

B. Sposób organizacji szkolenia w bloku podstawowym

Specjalistyczny blok podstawowy realizowany jest w formie 2 modułów obejmujących 2 kursy specjalizacyjne oraz kurs jednolity z prawa medycznego.

C. Czas trwania szkolenia w bloku podstawowym

Szkolenie specjalizacyjne w zakresie bloku podstawowego trwa 6 miesięcy.

Plan kształcenia bloku podstawowego Moduły i kursy specjalizacyjne	Liczba godzin
MODUŁ I Wybrane elementy wiedzy medycznej Kurs specjalizacyjny: 1. Psychoptatologia, diagnoza nozologiczna i leczenie zaburzeń psychicznych	40
MODUŁ II Podstawy psychoterapii Kurs specjalizacyjny: 1. Podstawy psychoterapii	50
Podsumowanie czasu szkolenia w ramach bloku podstawowego	90
Kurs jednolity: Prawo medyczne	16
	Liczba dni roboczych
Urlopy wypoczynkowe	13
Dni ustawowo wolne od pracy	6
Ogółem czas trwania szkolenia specjalizacyjnego - blok podstawowy	130

2. SZCZEGÓŁOWY ZAKRES WIEDZY TEORETYCZNEJ I WYKAZ UMIEJĘTNOŚCI PRAKTYCZNYCH

MODUŁ I

Wybrane elementy wiedzy medycznej

1. Kurs specjalizacyjny: „Psychopatologia, diagnoza nozologiczna i leczenie zaburzeń psychicznych”

Zakres wiedzy teoretycznej:

- 1) Psychopatologia, diagnoza nozologiczna zaburzeń i chorób psychicznych, zaburzeń rozwoju, zaburzeń emocjonalnych i behawioralnych wieku rozwojowego na przestrzeni poszczególnych faz rozwojowych (wg ICD, DSM, DC).
- 2) Mechanizmy i przyczyny powstawania zaburzeń i chorób psychicznych, zaburzeń rozwoju, zaburzeń emocjonalnych i behawioralnych wieku rozwojowego.
- 3) Zasady leczenia zaburzeń i chorób psychicznych, zaburzeń rozwoju, zaburzeń emocjonalnych i behawioralnych wieku rozwojowego.
- 4) Psychopatologia i diagnoza nozologiczna (ICD, DSM) zaburzeń i chorób psychicznych, zaburzeń osobowości i zachowania osób dorosłych.
- 5) Mechanizmy i przyczyny powstawania zaburzeń i chorób psychicznych, zaburzeń osobowości i zachowania.
- 6) Leczenie zaburzeń i chorób psychicznych, zaburzeń osobowości i zachowania wieku dorosłego.
- 7) Podstawy farmakoterapii.
- 8) Organizacja opieki psychiatrycznej w Polsce.
- 9) Organizacja lecznictwa psychiatrycznego dla dzieci i młodzieży.
- 10) Podstawy prawne związane z procedurami prawnymi dotyczącymi dziecka i jego rodziny.
- 11) Kwalifikacja do leczenia psychiatrycznego, w tym z użyciem psychoterapii ze szczególnym uwzględnieniem psychoanalizy, psychoterapii psychoanalitycznej, psychodynamicznej, poznawczo-behawioralnej, systemowej, humanistyczno-doświadczeniowej lub integracyjnej.

Wykaz umiejętności w zakresie nabytej wiedzy i umiejętności praktycznych:

Oczekuje się, że po ukończeniu kursu uczestnik wykaże się umiejętnościami:

- 1) definiowania i rozpoznawania objawów zaburzeń psychicznych, osobowości i zachowania;
- 2) samodzielnego różnicowania zaburzeń psychicznych, osobowości i zachowania;
- 3) samodzielnego formułowania i sprawdzania hipotez diagnostycznych;
- 4) interpretacji i integracji uzyskanych informacji;
- 5) odniesienia wyników badań diagnostycznych do celów i postawionych wcześniej hipotez;
- 6) wskazania adekwatnych metod postępowania z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb chorego oraz wiedzy o wskazaniach do farmakoterapii i podstawowym działaniu najczęściej stosowanych leków.

Czas trwania kursu:

40 godzin.

Formy zajęć kursu:

Wykłady i seminaria.

Sposób zaliczenia kursu:

Sprawdzian z zakresu wiedzy określonej programem kursu. Kierownik specjalizacji potwierdza w elektronicznej karcie specjalizacji (EKS) ocenę uzyskaną z zaliczenia kursu.

MODUŁ II

Podstawy psychoterapii

1. Kurs specjalizacyjny: „Podstawy psychoterapii”

Wymagania dotyczące osób prowadzących:

- 1) Certyfikowany psychoterapeuta zaakceptowany przez kierownika merytorycznego szkolenia. W przypadku prowadzenia zajęć dotyczących poszczególnych kierunków psychoterapeutycznych, zajęcia powinny być prowadzone przez certyfikowanego psychoterapeutę z danego podejścia.
- 2) W szczególnych przypadkach możliwe jest prowadzenie wybranych wykładów/seminariów przez osobę będącą specjalistą w danej dziedzinie, zaakceptowaną przez kierownika naukowego/merytorycznego szkolenia.

Zakres wiedzy teoretycznej:

- 1) Wybrane elementy wiedzy o osobowości i rozwoju człowieka w cyklu życia, czynniki kształtujące rozwój człowieka i osobowości, rozwój poznawczy, emocjonalny, społeczny, rozwój języka i komunikacji.
- 2) Teoretyczne podstawy psychoterapii.
- 3) Zagadnienia etyczne w psychoterapii.
- 4) Zagadnienia prawne w psychoterapii.
- 5) Czynniki socjokulturowe w psychoterapii.
- 6) Podstawy dobrej praktyki, w tym zasady praktyki opartej na dowodach.
- 7) Podstawy wiedzy z zakresu psychologii klinicznej.
- 8) Psychoterapia indywidualna, grupowa, rodzinna - kryteria wyboru metody i formy w leczeniu, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży.
- 9) Psychoterapia indywidualna, grupowa, rodzinna - kryteria wyboru metody i formy w leczeniu dorosłych, dzieci i młodzieży.
- 10) Specyfika prowadzenia psychoterapii pacjentów w wieku rozwojowym.
- 11) Główne kierunki w psychoterapii:
  - a) założenia, zastosowania, skuteczność, ograniczenia podejścia psychoanalitycznego oraz psychodynamicznego,
  - b) założenia, zastosowania, skuteczność, ograniczenia modelu poznawczo-behawioralnego,
  - c) założenia, zastosowania, skuteczność, ograniczenia podejścia systemowego, praca z genogramem,
  - d) założenia, zastosowania, skuteczność, ograniczenia podejścia humanistyczno-doświadczeniowego,
  - e) założenia, zastosowania, skuteczność, ograniczenia podejścia integracyjnego,
  - f) teoria procesu psychoterapeutycznego z uwzględnieniem czynników leczących w danym podejściu.

Wykaz umiejętności w zakresie nabytej wiedzy i umiejętności praktycznych:

Oczekuje się, że po ukończeniu kursu uczestnik wykaże się:

- 1) umiejętnością rozpoznawania czynników ryzyka nieprawidłowego rozwoju i kształtowania się osobowości;

- 2) wiedzą na temat zasad etycznych i prawnych pracy psychoterapeuty, zasad etycznych obowiązujących w danym podejściu psychoterapeutycznym, potencjalnych problemów etycznych i prawnych;
- 3) wiedzą na temat wpływu środowiska na powstawanie zaburzeń zdrowia oraz na przebieg i trwałość wyników psychoterapii;
- 4) wiedzą o celach diagnostycznych badań psychologicznych i neuropsychologicznych oraz poznanie zasad interpretacji wyników testów standaryzowanych;
- 5) umiejętnością wykorzystania wyników badań psychologicznych i neuropsychologicznych w planowaniu psychoterapii, w szczególności dzieci i młodzieży;
- 6) wiedzą na temat diagnozy psychologicznej i neuropsychologicznej pod kątem możliwości stosowania danego podejścia psychoterapeutycznego;
- 7) znajomością sposobów konceptualizowania zaburzeń zdrowia w kontekście wybranych podejść psychoterapeutycznych;
- 8) umiejętnością doboru metody i formy psychoterapii w leczeniu, w szczególności dzieci i młodzieży (psychoterapia indywidualna, grupowa, rodzinna);
- 9) znajomością specyficznych problemów związanych z prowadzeniem psychoterapii pacjentów w wieku rozwojowym;
- 10) znajomością zasad dobrej praktyki oraz praktyki opartej na dowodach, rozwój świadomości metodologicznej umożliwiającej pracę badawczą w dziedzinie psychoterapii, w szczególności psychoterapii dzieci i młodzieży.

Czas trwania kursu:

50 godzin.

Formy zajęć kursu:

Wykłady (20 godzin), ćwiczenia praktyczne (30 godzin).

Sposób zaliczenia kursu:

Sprawdzian z zakresu wiedzy określonej programem kursu. Kierownik specjalizacji potwierdza w elektronicznej karcie specjalizacji (EKS) ocenę uzyskaną z zaliczenia kursu.

Kurs jednolity

Kurs specjalizacyjny: „Prawo medyczne”

Cel kursu

Oczekuje się, że uczestnik po ukończeniu kursu wykaże się znajomością podstawowych przepisów prawa w zakresie wykonywania zawodu psychoterapeuty oraz odpowiedzialności.

Zakres wymaganej wiedzy

- 1) zasady sprawowania opieki zdrowotnej w świetle Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) zasady wykonywania działalności leczniczej:
  - a) świadczenia zdrowotne,
  - b) podmioty lecznicze – rejestracja, zasady działania, szpitale kliniczne, nadzór,
  - c) nadzór specjalistyczny i kontrole;
- 3) zasady wykonywania zawodu psychoterapeuty:
  - a) definicja zawodu psychoterapeuty,
  - b) prawo wykonywania zawodu psychoterapeuty,
  - c) uprawnienia i obowiązki zawodowe psychoterapeuty,
  - d) kwalifikacje zawodowe,
  - e) eksperyment medyczny,

- f) zasady prowadzenia badań klinicznych,
- g) dokumentacja medyczna,
- h) prawa pacjenta a powinności psychoterapeuty;
- 4) zasady powszechnego ubezpieczenia zdrowotnego:
  - a) prawa i obowiązki osoby ubezpieczonej i lekarza ubezpieczenia zdrowotnego,
  - b) organizacja udzielania i zakres świadczeń z tytułu ubezpieczenia zdrowotnego,
  - c) dokumentacja związana z udzielaniem świadczeń z tytułu ubezpieczenia;
- 5) zasady działania samorządu zawodowego psychoterapeutów:
  - a) prawa i obowiązki członków samorządu psychoterapeutów,
  - b) odpowiedzialność zawodowa psychoterapeuty – postępowanie wyjaśniające przed rzecznikiem odpowiedzialności zawodowej, postępowanie przed sądem;
- 6) odpowiedzialność prawna psychoterapeuty – karna, cywilna:
  - a) odpowiedzialność karna (nieudzielenie pomocy, działanie bez zgody, naruszenie tajemnicy),
  - b) odpowiedzialność cywilna (ubezpieczenie od odpowiedzialności cywilnej).

Forma zaliczenia kursu:

Sprawdzian z zakresu wiedzy określonej programem kursu. Kierownik specjalizacji potwierdza w elektronicznej karcie specjalizacji (EKS) ocenę uzyskaną z zaliczenia kursu.

Czas trwania kursu:

16 godzin.

I. BLOK SZCZEGÓŁOWY

PODEJŚCIE PSYCHOANALITYCZNE ORAZ PSYCHODYNAMICZNE

Tworzące to podejście psychoanaliza, psychoterapia psychoanalityczna, psychoterapia psychodynamiczna są metodami psychoterapii, których założenia teoretyczne oraz metoda pracy oparte są na teorii psychoanalitycznej wywodzącej się z odkryć Zygmunta Freuda i jego kontynuatorów, na temat struktury i funkcjonowania psychiki oraz leczenia jej zaburzeń. Podejście to odwołuje się do znaczenia nieświadomości, konfliktu intrapsychnicznego i deficytu w rozwoju psychicznym oraz takich zjawisk w psychoterapii jak: interpersonalny charakter procesu terapeutycznego, swobodna niekierowana wypowiedź pacjenta, regresja, opór, przeniesienie i przeciwprzeniesienie. Za kluczowy uznawany jest rozwój własny psychoterapeuty, umożliwiający poznanie osobistej specyfiki i ograniczeń w budowaniu relacji z pacjentem. Objawy psychopatologiczne są uznawane za pochodne lub powiązane ze zjawiskami dziejącymi się w nieświadomości, bądź tym jak nieświadomość wpływa na relacje interpersonalne, w tym rodzinne i grupowe. Prezentowany tu model szkolenia obejmuje minimalne wymogi oraz rekomendacje, uwzględniające odmienną specyfikę szkolenia teoretycznego, praktycznego oraz rozwoju własnego terapeuty, w ramach podejścia tworzonego przez poszczególne szkoły w obrębie: psychoanalizy, psychoterapii psychoanalitycznej oraz psychoterapii psychodynamicznej.

1. ZAŁOŻENIA ORGANIZACYJNO-PROGRAMOWE

A. Cele szkolenia specjalizacyjnego

Celem kształcenia jest przygotowanie osoby odbywającej szkolenie specjalizacyjne do prowadzenia psychoterapii, w szczególności dzieci, młodzieży oraz rodzin, w tym budowania konceptualizacji problemu pacjenta z uwzględnieniem kontekstu kulturowego i środowiskowego, w tym rodzinnego, planowania postępowania terapeutycznego i/lub rehabilitacyjnego oraz prowadzenia samodzielnej pracy psychoterapeutycznej.

B. Sposób organizacji szkolenia

Kształcenie w I bloku szczegółowym odbywa się w wybranym przez osobę realizującą szkolenie specjalizacyjne, podejściu psychoanalitycznym oraz psychodynamicznym. Specjalistyczny blok szczegółowy realizowany jest w formie 6 modułów obejmujących 4 kursy specjalizacyjne i 3 staże kierunkowe.

C. Czas trwania szkolenia

Szkolenie specjalizacyjne w zakresie I bloku szczegółowego trwa 3,5 roku.

Plan kształcenia bloku szczegółowego w podejściu psychoanalitycznym oraz psychodynamicznym. Moduły, kursy specjalizacyjne, staże	Liczba godzin
MODUŁ III Teoria i praktyka w podejściu psychoanalitycznym oraz psychodynamicznym Kurs specjalizacyjny: 1. Teoria i praktyka w psychoanalizie, psychoterapii psychoanalitycznej lub psychoterapii psychodynamicznej	110

<p>MODUŁ IV Psychoterapia w podejściu psychoanalitycznym oraz psychodynamicznym w leczeniu zaburzeń psychicznych osób w różnym wieku Kurs specjalizacyjny: 1. Psychoanaliza, psychoterapia psychoanalityczna lub psychoterapia psychodynamiczna w leczeniu zaburzeń psychicznych osób w różnym wieku</p>	90
<p>MODUŁ V Psychoterapia w podejściu psychoanalitycznym oraz psychodynamicznym pacjentów w wieku rozwojowym Kurs specjalizacyjny: 1. Specyfika prowadzenia psychoterapii dzieci i młodzieży w psychoanalizie, psychoterapii psychoanalitycznej lub psychoterapii psychodynamicznej</p>	150
<p>MODUŁ VI Własne doświadczenie psychoterapeutyczne cz. 1 - konceptualizacja i superwizja Kurs specjalizacyjny: 1. Konceptualizacja i superwizja w psychoanalizie, psychoterapii psychoanalitycznej lub psychoterapii psychodynamicznej</p>	150
<p>MODUŁ VII Własne doświadczenie psychoterapeutyczne cz. 2 - psychoterapia własna Staże kierunkowe: 1. W psychoanalizie i psychoterapii psychoanalitycznej: „Psychoanaliza lub psychoterapia psychoanalityczna szkoleniowa własna” 2. W psychoterapii psychodynamicznej: „Psychoterapia indywidualna lub grupowa”</p>	250*
<p>MODUŁ VIII Staż kierunkowy w podejściu psychoanalitycznym oraz psychodynamicznym Staż kierunkowy: 1. Staż kierunkowy w placówkach zajmujących się diagnozowaniem i leczeniem zaburzeń psychicznych z użyciem psychoterapii</p>	360
Ogółem czas trwania bloku szczegółowego	1110
Ogółem czas trwania bloku podstawowego	90
Ogółem czas trwania szkolenia	1200
Staż podstawowy	2088
Kurs jednolity: Prawo medyczne	16
	Liczba dni roboczych
Urlopy wypoczynkowe	104
Dni ustawowo wolne od pracy	52
Ogółem czas trwania szkolenia specjalizacyjnego	1044

* W podejściu psychoanalitycznym rekomendowana liczba sesji zależy od modelu szkolenia właściwego dla danego nurtu w obrębie podejścia psychoanalitycznego

2. SZCZEGÓŁOWY ZAKRES WIEDZY TEORETYCZNEJ I WYKAZ UMIEJĘTNOŚCI PRAKTYCZNYCH

Moduł III

Teoria i praktyka w podejściu psychoanalitycznym oraz psychodynamicznym

1. Kurs specjalizacyjny: „Teoria i praktyka w psychoanalizie, psychoterapii psychoanalitycznej lub psychoterapii psychodynamicznej”

Zakres wiedzy teoretycznej:

Treści nauczania obejmują podstawy psychoanalizy, psychoterapii psychoanalitycznej lub psychoterapii psychodynamicznej oraz specyfikę poszczególnych szkół w zakresach tematycznych:

- 1) Teoretyczne podstawy psychoterapii.
- 2) Teorie rozwoju człowieka.
- 3) Naukowe postawy psychoterapii.
- 4) Psychopatologia.
- 5) Diagnoza w szerokim kontekście (psychologicznym, biologicznym i społecznym).
- 6) Rodzaje settingu i relacja terapeutyczna.
- 7) Osoba psychoterapeuty w procesie psychoterapii.
- 8) Teoria i praktyka oddziaływań psychoterapeutycznych.
- 9) Zastosowania, wskazania, przeciwwskazania i skuteczność psychoterapii.

Wykaz umiejętności z zakresu nabytej wiedzy i umiejętności praktycznych:

Oczekuje się, że po ukończeniu kursu uczestnik wykaże się następującymi umiejętnościami w zakresie psychoanalizy, psychoterapii psychoanalitycznej lub psychoterapii psychodynamicznej z uwzględnieniem specyfiki poszczególnych szkół:

- 1) umiejętność formułowania diagnozy zgodnej z założeniami psychoanalizy, psychoterapii psychoanalitycznej lub psychoterapii psychodynamicznej;
- 2) umiejętność określenia problemów pacjenta i ich uwarunkowań oraz celów psychoterapii;
- 3) umiejętność uzyskania informacji niezbędnych do zawierania kontraktu terapeutycznego;
- 4) umiejętność zawierania kontraktu terapeutycznego;
- 5) umiejętność budowania przymierza terapeutycznego i funkcjonowania w relacji psychoterapeutycznej;
- 6) umiejętność ustalania wskazań do poszczególnych form psychoterapii oraz settingu;
- 7) umiejętność rozumienia wypowiedzi i zachowań pacjenta;
- 8) umiejętność konstruowania hipotez i ich weryfikowania;
- 9) umiejętność stosowania adekwatnych technik oddziaływań psychoterapeutycznych;
- 10) umiejętność rozumienia siebie w kontekście procesu terapeutycznego;
- 11) umiejętność monitorowania procesu terapeutycznego i modyfikowania go w zależności od bieżących potrzeb pacjenta.

Czas trwania kursu:

110 godzin.

Formy zajęć kursu:

Wykłady (60 godzin), ćwiczenia praktyczne (50 godzin).

Sposób zaliczenia kursu:

Sprawdzian z zakresu wiedzy określonej programem kursu. Kierownik specjalizacji potwierdza w elektronicznej karcie specjalizacji (EKS) ocenę uzyskaną z zaliczenia kursu.

Moduł IV

Psychoterapia w podejściu psychoanalitycznym oraz psychodynamicznym w leczeniu zaburzeń psychicznych osób w różnym wieku

1. Kurs specjalizacyjny: „Psychoanaliza, psychoterapia psychoanalityczna lub psychoterapii psychodynamiczna w leczeniu zaburzeń psychicznych osób w różnym wieku”

Zakres wiedzy teoretycznej:

Treści nauczania obejmują podstawy psychoanalizy, psychoterapii psychoanalitycznej lub psychoterapii psychodynamicznej oraz specyfikę poszczególnych szkół w zakresach tematycznych:

- 1) Podstawy psychoterapii indywidualnej w leczeniu zaburzeń i problemów psychicznych dzieci, młodzieży oraz osób dorosłych.
- 2) Podstawy psychoterapii grupowej w leczeniu zaburzeń i problemów psychicznych dzieci, młodzieży oraz osób dorosłych.
- 3) Podstawy interwencji rodzinnych lub terapii rodzin w leczeniu zaburzeń i problemów psychicznych dzieci, młodzieży oraz osób dorosłych.

Wykaz umiejętności z zakresu nabytej wiedzy i umiejętności praktycznych:

Oczekuje się, że po ukończeniu kursu uczestnik wykaże się następującymi umiejętnościami w obrębie psychoanalizy, psychoterapii psychoanalitycznej lub psychoterapii psychodynamicznej z uwzględnieniem specyfiki poszczególnych szkół:

- 1) podstawowe umiejętności prowadzenia psychoterapii indywidualnej lub grupowej;
- 2) podstawowe umiejętności prowadzenia interwencji rodzinnych lub terapii rodzin;
- 3) umiejętność określenia problemów pacjenta i ich uwarunkowań oraz stawiania celów psychoterapii, sposobów ich osiągnięcia w przypadku pacjentów w różnym wieku;
- 4) umiejętność rozumienia wypowiedzi i zachowań pacjentów w różnym wieku;
- 5) umiejętność formułowania interwencji terapeutycznych w zależności od formy psychoterapii i wieku pacjenta;
- 6) umiejętność konstruowania hipotez i ich weryfikowania;
- 7) umiejętność rozumienia procesu terapeutycznego oraz przeniesienia i przeciwprzeniesienia w procesie terapeutycznym, w zależności od formy psychoterapii (indywidualna, grupowa, rodzinna) i wieku pacjenta;
- 8) umiejętność rozumienia zjawisk występujących w zespole terapeutycznym;
- 9) umiejętność rozumienia, modyfikacji oraz kończenia procesu terapeutycznego ze szczególnym uwzględnieniem pojawiających się trudności oraz powodów ewentualnego przerwania terapii.

Czas trwania kursu:

90 godzin.

Formy zajęć kursu:

Wykłady (50 godzin), ćwiczenia praktyczne (40 godzin).

Sposób zaliczenia kursu:

Sprawdzian z zakresu wiedzy określonej programem kursu. Kierownik specjalizacji potwierdza w elektronicznej karcie specjalizacji (EKS) ocenę uzyskaną z zaliczenia kursu.

Moduł V:

Psychoterapia w podejściu psychoanalitycznym oraz psychodynamicznym pacjentów w wieku rozwojowym

1. Kurs specjalizacyjny: „Specyfika prowadzenia psychoterapii dzieci i młodzieży w psychoanalizie, psychoterapii psychoanalitycznej lub psychoterapii psychodynamicznej”

Zakres wiedzy teoretycznej:

Treści nauczania obejmują specyfikę psychoanalizy, psychoterapii psychoanalitycznej lub psychoterapii psychodynamicznej pacjentów w wieku rozwojowym oraz specyfikę poszczególnych szkół w zakresach tematycznych:

- 1) Specyfika prowadzenia psychoterapii pacjentów w wieku rozwojowym.
- 2) Psychoterapia w leczeniu zaburzeń i problemów psychicznych dzieci i młodzieży.

Wykaz umiejętności z zakresu nabytej wiedzy i umiejętności praktycznych:

Oczekuje się, że po ukończeniu kursu uczestnik wykaże się następującymi umiejętnościami w obrębie psychoanalizy, psychoterapii psychoanalitycznej lub psychoterapii psychodynamicznej z uwzględnieniem specyfiki poszczególnych szkół:

- 1) umiejętność ustalania settingu i nawiązywania relacji z pacjentem w wieku rozwojowym oraz z jego rodzicami;
- 2) umiejętność zawierania kontraktu terapeutycznego z pacjentem w wieku rozwojowym oraz jego rodzicami;
- 3) umiejętność określenia problemów pacjenta i ich uwarunkowań oraz dobierania odpowiedniej formy terapii, stawiania celów, sposobów ich osiągania w przypadku pacjentów w wieku rozwojowym;
- 4) umiejętność formułowania diagnozy problemów dzieci i młodzieży zgodnej z założeniami w psychoanalizie, psychoterapii psychoanalitycznej lub psychoterapii psychodynamicznej;
- 5) umiejętność rozumienia wypowiedzi i zachowań dziecka i nastolatka;
- 6) umiejętność konstruowania hipotez i ich weryfikowania, formułowania i stosowania interwencji terapeutycznych w zależności od wieku pacjenta i formy psychoterapii;
- 7) umiejętność oceny wpływu oddziaływań na zmiany zachodzące w pacjencie z uwzględnieniem specyfiki rozwojowej;
- 8) umiejętność prowadzenia psychoterapii indywidualnej lub grupowej pacjenta w wieku rozwojowym;
- 9) podstawowa umiejętność prowadzenia interwencji rodzinnych lub współpracy z rodzicami pacjenta w wieku rozwojowym;
- 10) umiejętność rozumienia zjawisk występujących w procesie terapeutycznym w zależności od formy psychoterapii (indywidualna, grupowa, rodzinna) w leczeniu pacjentów w wieku rozwojowym;
- 11) umiejętność rozumienia przeniesienia i przeciwprzeniesienia;
- 12) umiejętność rozumienia zjawisk występujących w zespole;
- 13) umiejętność rozumienia, modyfikacji oraz kończenia procesu terapeutycznego ze szczególnym uwzględnieniem pojawiających się trudności oraz powodów ewentualnego przerwania terapii.

Dodatkowo rekomendowane jest 60 godzin seminarium poświęconego obserwacji rozwoju dziecka w wieku od urodzenia do skończenia 1 r.ż. którego podstawą jest prowadzona obserwacja dziecka w warunkach domowych lub w instytucji przez okres co najmniej roku z częstotliwością 1 raz w tygodniu.

Czas trwania kursu:

150 godzin.

Formy zajęć kursu:

Wykłady (90 godzin), ćwiczenia praktyczne (60 godzin).

Sposób zaliczenia kursu:

Sprawdzian z zakresu wiedzy określonej programem kursu. Kierownik specjalizacji potwierdza w elektronicznej karcie specjalizacji (EKS) ocenę uzyskaną z zaliczenia kursu.

MODUŁ VI

Własne doświadczenie psychoterapeutyczne cz. 1 - konceptualizacja i superwizja

1. Kurs specjalizacyjny: „Konceptualizacja, technika pracy i superwizja w psychoanalizie, psychoterapii psychoanalitycznej lub psychoterapii psychodynamicznej”

(w czasie kursu praca psychoterapeutyczna prowadzona jest metodami nabytymi w trakcie szkolenia przez osobę odbywającą szkolenie specjalizacyjne i podlega superwizji)

Zakres wiedzy teoretycznej:

Treści nauczania obejmują specyfikę psychoanalizy, psychoterapii psychoanalitycznej lub psychoterapii psychodynamicznej oraz specyfikę poszczególnych szkół w zakresach tematycznych:

- 1) Superwizja i konceptualizacja przypadków ze szczególnym uwzględnieniem procesu przeniesienia i przeciwprzeniesienia.
- 2) Praktyka psychoterapeutyczna pod superwizją.

Wykaz umiejętności praktycznych utrwalanych w przebiegu zajęć superwizyjnych

Oczekuje się, że po ukończeniu kursu uczestnik wykaże się następującymi umiejętnościami w obrębie psychoanalizy, psychoterapii psychoanalitycznej lub psychoterapii psychodynamicznej:

- 1) umiejętność ustalania settingu i nawiązywania relacji z dziećmi, młodzieżą i ich rodzicami oraz pacjentami dorosłymi;
- 2) umiejętność diagnozowania, określenia problemów pacjenta i ich uwarunkowań oraz stawiania celów psychoterapii, sposobów ich osiągnięcia w leczeniu dzieci i młodzieży oraz pacjentów dorosłych;
- 3) umiejętność formułowania diagnozy pacjentów w różnym wieku zgodnej z założeniami psychoanalizy, psychoterapii psychoanalitycznej lub psychoterapii psychodynamicznej;
- 4) umiejętność dobierania optymalnej formy terapii, zawierania kontraktu terapeutycznego z dziećmi i młodzieżą i ich rodzicami oraz pacjentami dorosłymi;
- 5) umiejętność rozumienia wypowiedzi i zachowań dziecka i nastolatka oraz pacjentów dorosłych;
- 6) umiejętność konstruowania hipotez i ich weryfikowania;
- 7) umiejętność formułowania interwencji terapeutycznych w zależności od wieku pacjenta i formy psychoterapii;
- 8) umiejętność stosowania oddziaływań adekwatnych do formy psychoterapii, etapów procesu leczenia i wieku pacjenta;
- 9) umiejętność oceny wpływu oddziaływań na zmiany zachodzące w pacjencie z uwzględnieniem specyfiki rozwojowej;
- 10) umiejętność rozumienia siebie w procesie psychoterapii;

- 11) umiejętność rozumienia dynamiki procesu terapeutycznego oraz przeniesienia i przeciwprzeniesienia w procesie terapeutycznym;
- 12) umiejętność rozumienia zjawisk występujących w zespole zajmującym się leczeniem pacjentów w różnym wieku;
- 13) umiejętność rozumienia, modyfikacji oraz kończenia procesu terapeutycznego ze szczególnym uwzględnieniem pojawiających się trudności oraz powodów ewentualnego przerwania terapii.

Czas trwania kursu:

150 godzin, w tym co najmniej 100 godzin konceptualizacji i superwizji terapii pacjentów z zaburzeniami psychicznymi wieku rozwojowego.

Formy zajęć kursu:

Ćwiczenia praktyczne.

Sposób zaliczenia kursu:

Sprawdzian z zakresu wiedzy określonej programem kursu. Kierownik specjalizacji potwierdza w elektronicznej karcie specjalizacji (EKS) ocenę uzyskaną z zaliczenia kursu.

MODUŁ VII

Własne doświadczenie psychoterapeutyczne cz. 2 - psychoterapia własna

1. Staż kierunkowy: „Psychoanaliza lub psychoterapia psychoanalityczna szkoleniowa własna”

W psychoanalizie i psychoterapii psychoanalitycznej odpowiednio: moduł realizowany jest w formie stażu kierunkowego: „Psychoanaliza lub psychoterapia psychoanalityczna szkoleniowa własna”, w czasie którego osoba odbywająca szkolenie specjalizacyjne realizuje psychoanalizę lub psychoterapię psychoanalityczną, prowadzoną w formie i z częstotliwością, które są właściwe dla modelu szkolenia w obrębie danego nurtu psychoanalitycznego.

2. Staż kierunkowy: „Psychoterapia własna indywidualna lub grupowa”

W psychoterapii psychodynamicznej moduł realizowany jest w formie stażu kierunkowego: „Psychoterapia własna indywidualna lub grupowa”, w czasie którego osoba odbywająca szkolenie specjalizacyjne realizuje pracę własną, uznaną przez kierownika merytorycznego kursu, prowadzoną w formie oddziaływań indywidualnych lub grupowych. Doświadczenie własne w formie psychoterapii indywidualnej prowadzone będzie nie rzadziej niż raz w tygodniu.

Wykaz umiejętności praktycznych:

Oczekuje się, że po ukończeniu własnego doświadczenia psychoterapeutycznego osoba odbywająca szkolenie specjalizacyjne poszerzy:

- 1) wiedzę na temat własnego funkcjonowania, sposobów wchodzenia i budowania relacji, obszarów własnych konfliktów i deficytów, które mogą wpływać na postrzeganie i odbiór dzieci, młodzieży i ich rodziców oraz pacjentów dorosłych ze szczególnym uwzględnieniem rozpoznawania zjawisk przeniesieniowo-przeciwprzeniesieniowych.

Czas trwania własnego doświadczenia psychoterapeutycznego:

256 godzin.

W psychoanalizie i psychoterapii psychoanalitycznej rekomendowana liczba sesji własnej psychoanalizy lub psychoterapii psychoanalitycznej zależy od modelu szkolenia właściwego dla danego nurtu w obrębie podejścia psychoanalitycznego.

Formy zajęć:

Psychoterapia własna

Sposób zaliczenia stażu:

- 1) W psychoanalizie i psychoterapii psychoanalitycznej: zaświadczenie potwierdzające uczestnictwo w rekomendowanej liczbie sesji własnej psychoanalizy lub psychoterapii psychoanalitycznej w zależności od modelu szkolenia właściwego dla danego nurtu w obrębie podejścia psychoanalitycznego.
- 2) W psychoterapii psychodynamicznej: zaświadczenie od prowadzącego, potwierdzające uczestnictwo w wymaganej liczbie sesji psychoterapeutycznych.

MODUŁ VIII

Staż kierunkowy w podejściu psychoanalitycznym oraz psychodynamicznym

Uwaga

Nie mniej niż 240 godzin z 360 godzin przeznaczonych na realizację staży kierunkowych powinno odbywać się w placówkach stosujących psychoanalizę, psychoterapię psychoanalityczną lub psychoterapię psychodynamiczną dzieci i młodzieży. Nie mniej niż 120 godzin stażu powinno być realizowane w klinice albo oddziale psychiatrycznym wieku rozwojowego o charakterze stacjonarnym.

1. Staż kierunkowy: „Staż w placówkach zajmujących się diagnozowaniem i leczeniem zaburzeń psychicznych z użyciem psychoterapii”

Cel stażu:

W czasie stażu osoba odbywająca szkolenie specjalizacyjne uczestniczy w podstawowych czynnościach diagnostycznych i terapeutycznych jako członek zespołu. Przyswaja wiedzę dotyczącą zaburzeń i chorób psychicznych, zaburzeń rozwoju, emocjonalnych i behawioralnych w szczególności osób w wieku rozwojowym oraz nabywa umiejętności praktyczne w przeprowadzaniu oceny klinicznej w/w zaburzeń i planowaniu oraz prowadzeniu leczenia.

Wykaz umiejętności praktycznych:

Oczekuje się, że po ukończeniu stażu uczestnik wykaże się umiejętnościami:

- 1) definiowania, rozpoznawania i różnicowania objawów zaburzeń i chorób psychicznych, zaburzeń rozwoju, emocjonalnych i behawioralnych wieku rozwojowego;
- 2) prowadzenia rozpoznania klinicznego we współpracy z psychiatrą;
- 3) wskazania adekwatnych metod postępowania psychoterapeutycznego z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb chorego, kontekstu rodzinnego oraz wiedzy o wskazaniach do farmakoterapii i podstawowym działaniu najczęściej stosowanych leków;
- 4) przekazywania wyników diagnozy członkom zespołu terapeutycznego.

Czas trwania stażu:

Nie mniej niż 360 godzin.

Miejsce stażu:

Nie mniej niż 120 godzin stażu powinno być realizowane w klinice albo oddziale

psychiatrycznym wieku rozwojowego o charakterze stacjonarnym. Pozostała część stażu powinna być realizowana w innych placówkach prowadzących psychoterapię dzieci i młodzieży lub placówkach zajmujących się leczeniem osób dorosłych, uznanych przez kierownika merytorycznego kursu. Mogą to być na przykład: oddziały dzienne psychiatryczne, poradnie zdrowia psychicznego, centra zdrowia psychicznego, środowiskowe poradnie psychologiczne, środowiskowe centra zdrowia psychicznego, centra psychoterapii, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, ośrodki pobytu dziennego, Ośrodki Wczesnej Interwencji, MOS-y, MOW-y, organizacje pozarządowe.

Sposób zaliczenia stażu:

Kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej i sprawdzian umiejętności praktycznych objętych programem stażu kierunkowego. Kierownik specjalizacji potwierdza w elektronicznej karcie specjalizacji (EKS) ocenę uzyskaną z zaliczenia stażu kierunkowego.

II. BLOK SZCZEGÓŁOWY PODEJŚCIE POZNAWCZO-BEHAWIORALNE

W modelach stanowiących bazę dla psychoterapii poznawczo-behawioralnej podkreśla się rolę procesu uczenia się, wpływu środowiska oraz czynników poznawczych, jako elementów pośredniczących w powstawaniu i leczeniu zaburzeń. Terapia poznawcza wywodzi się z poznawczego modelu zaburzeń psychicznych, który zakłada, że procesy przetwarzania informacji leżą u podłoża zrozumienia nieprzystosowanego zachowania i procesu terapeutycznego. Wspólną cechą wielu zaburzeń psychicznych i problemów emocjonalnych jest występowanie dysfunkcyjnych myśli automatycznych, schematów oraz zniekształceń poznawczych, które pośredniczą w utrwalaniu się specyficznych emocji i wpływają na zachowanie. Teoria behawioralna opiera się na mechanizmach uczenia zachowań oraz ich wzmacniania i wygaszania, które mają optymalizować działanie osoby w danej sytuacji. W psychopatologii zachowania są racjonalne z punktu widzenia osoby je prezentującej, ale zmniejszają możliwości efektywnego działania. Główne założenia teorii poznawczo-behawioralnej to: (1) aktywność poznawcza (procesy, treści i struktury poznawcze) wpływają na emocje i zachowania, (2) zmianę behawioralną i emocjonalną można wywołać poprzez zmianę poznawczą, (3) jednostka aktywnie konstruuje własną rzeczywistość; percepcja, uczenie się, wiedza są produktami systemu przetwarzania informacji, który aktywnie selekcjonuje, filtruje i interpretuje bodźce z otoczenia - w wyniku tego procesu jednostka aktywnie nadaje znaczenie bodźcom, (4) treści i procesy poznawcze można monitorować i zmieniać, (5) aktywność poznawcza jest dostępna operacjonalizacji i badaniu empirycznemu, (6) zmiana poznawcza zajmuje centralne miejsce w procesie zmiany funkcjonowania jednostki. W terapii poznawczo-behawioralnej wykorzystywane są techniki poznawcze, behawioralne oraz oparte na procesach przetwarzania emocjonalnego. Standardy postępowania i zalecenia do stosowania terapii poznawczo-behawioralnej szczegółowo są opisane w zaleceniach NICE oraz APA.

1. ZAŁOŻENIA ORGANIZACYJNO-PROGRAMOWE

A. Cele szkolenia specjalizacyjnego

Celem kształcenia jest przygotowanie osoby odbywającej szkolenie specjalizacyjne do prowadzenia psychoterapii, w szczególności dzieci, młodzieży oraz rodzin, w tym budowania konceptualizacji problemu pacjenta z uwzględnieniem kontekstu kulturowego i środowiskowego, w tym rodzinnego, planowania postępowania terapeutycznego i/lub rehabilitacyjnego oraz prowadzenia samodzielnej pracy psychoterapeutycznej.

B. Sposób organizacji szkolenia

Kształcenie w II bloku szczegółowym odbywa się w wybranym przez osobę realizującą szkolenie specjalizacyjne, podejściu poznawczo-behawioralnym. Specjalistyczny blok szczegółowy realizowany jest w formie 6 modułów obejmujących 4 kursy specjalizacyjne i 3 staże kierunkowe.

C. Czas trwania szkolenia w bloku szczegółowym

Szkolenie specjalizacyjne w zakresie II bloku szczegółowego trwa 3,5 roku.

Plan kształcenia bloku szczegółowego w podejściu poznawczo-behawioralnym. Moduły, kursy specjalizacyjne, staże	Liczba godzin
MODUŁ III Teoria i praktyka w modelu poznawczo-behawioralnym Kurs specjalizacyjny: 1. Teoria i praktyka w modelu poznawczo-behawioralnym	90
MODUŁ IV Terapia poznawczo-behawioralna zaburzeń psychicznych i problemów emocjonalnych osób dorosłych, młodzieży i dzieci Kurs specjalizacyjny: 1. Terapia poznawczo-behawioralna zaburzeń psychicznych i problemów emocjonalnych osób dzieci, młodzieży i osób dorosłych	240
MODUŁ V Terapia poznawczo-behawioralna specyficznych problemów wieku rozwojowego Kurs specjalizacyjny: 1. Terapia poznawczo-behawioralna specyficznych problemów wieku rozwojowego	40
MODUŁ VI Własne doświadczenie psychoterapeutyczne cz. 1 - konceptualizacja i superwizja Kurs specjalizacyjny: 1. Konceptualizacja i superwizja w podejściu poznawczo-behawioralnym	280
MODUŁ VII Własne doświadczenie psychoterapeutyczne cz. 2 – rozwój osobisty Staż kierunkowy: 1. Rozwój osobisty	100
MODUŁ VIII Staż kierunkowy w podejściu poznawczo-behawioralnym Staże kierunkowe: 1. Staż kierunkowy w placówkach zajmujących się diagnozowaniem i leczeniem zaburzeń psychicznych dzieci i młodzieży z użyciem psychoterapii 2. Staż kierunkowy w placówkach zajmujących się diagnozowaniem i leczeniem zaburzeń psychicznych w wieku dorosłym z użyciem psychoterapii	240 120
Ogółem czas trwania bloku szczegółowego	1110
Ogółem czas trwania bloku podstawowego	90
Ogółem czas trwania szkolenia	1200
Staż podstawowy	2088
Kurs jednolity: Prawo medyczne	16
	Liczba dni roboczych
Urlopy wypoczynkowe	104
Dni ustawowo wolne od pracy	52
Ogółem czas trwania szkolenia specjalizacyjnego	1044

2. SZCZEGÓŁOWY ZAKRES WIEDZY TEORETYCZNEJ I WYKAZ UMIEJĘTNOŚCI PRAKTYCZNYCH

Moduł III

Teoria i praktyka w modelu poznawczo-behawioralnym

1. Kurs specjalizacyjny: „Teoria i praktyka w modelu poznawczo-behawioralnym”

Zakres wiedzy teoretycznej:

- 1) Wprowadzenie do terapii poznawczo-behawioralnej.
- 2) Teoria i praktyka w modelu poznawczo-behawioralnym, założenia, zastosowania, skuteczność i naukowe postawy terapii poznawczo-behawioralnej.
- 3) Relacja terapeutyczna w terapii poznawczo-behawioralnej.
- 4) Diagnoza zaburzeń psychicznych wieku dorosłego i wieku rozwojowego z uwzględnieniem konceptualizacji poznawczo-behawioralnej.
- 5) Terapia behawioralna – techniki.
- 6) Terapia i techniki poznawcze.

Wykaz umiejętności w zakresie nabytej wiedzy i umiejętności praktycznych

Oczekuje się, że po ukończeniu kursu uczestnik wykaże się umiejętnościami:

- 1) nawiązywania relacji terapeutycznej z pacjentami w różnym wieku, w tym pacjentami w wieku rozwojowym oraz funkcjonowania w relacji psychoterapeutycznej;
- 2) ustalania kontraktu terapeutycznego;
- 3) wyznaczenia tempa pracy i efektywnego wykorzystania czasu, zachowania struktury sesji;
- 4) zbierania informacji niezbędnych do tworzenia konceptualizacji pacjenta i jego problemu;
- 5) tworzenia poznawczo-behawioralnej konceptualizacji problemu pacjenta, konstruowania hipotez diagnostycznych i terapeutycznych oraz ich weryfikacja;
- 6) formułowania celów terapeutycznych i planowania adekwatnych interwencji terapeutycznych;
- 7) stosowania strategii ukierunkowanych na wprowadzenie zmiany, w tym stosowania technik poznawczych i behawioralnych;
- 8) koncentrowania się na kluczowych przekonaniach i zachowaniach pacjenta, modyfikacji przekonań;
- 9) rozpoznawania czynników wpływających na konieczność modyfikacji postępowania terapeutycznego;
- 10) przewidywania trudności w terapii i pracy nad motywacją pacjenta.

Czas trwania kursu:

90 godzin.

Formy zajęć kursu:

Wykłady (20 godzin), ćwiczenia praktyczne (70 godzin).

Sposób zaliczenia kursu:

Sprawdzian z zakresu wiedzy określonej programem kursu. Kierownik specjalizacji potwierdza w elektronicznej karcie specjalizacji (EKS) ocenę uzyskaną z zaliczenia kursu.

Moduł IV

Terapia poznawczo-behawioralna zaburzeń psychicznych i problemów emocjonalnych osób dorosłych, młodzieży i dzieci

1. Kurs specjalizacyjny: „Terapia poznawczo-behawioralna zaburzeń psychicznych osób dorosłych, młodzieży i dzieci”

Zakres wiedzy teoretycznej:

- 1) Zaburzenia afektywne - modele i postępowanie terapeutyczne w podejściu poznawczo-behawioralnym.
- 2) Model i terapia poznawczo-behawioralna zespołu lęku uogólnionego, napadów paniki, fobii prostych, fobii społecznej.
- 3) Zaburzenie obsesyjno-kompulsyjne w paradygmacie poznawczo-behawioralnym.
- 4) Zaburzenia somatyzacyjne i konwersyjne - koncepcja i terapia poznawczo-behawioralna.
- 5) Terapia poznawczo-behawioralna zaburzenia stresowego pourazowego i zaburzeń związanych z czynnikami stresowymi.
- 6) Osobowość i jej zaburzenia w koncepcji poznawczo-behawioralnej, dialektyczna terapia behawioralna, terapia nieprawidłowo kształtującej się osobowości.
- 7) Zastosowanie terapii poznawczo-behawioralnej w przypadku samookaleczeń i prób samobójczych.
- 8) Podejście poznawczo-behawioralne w leczeniu uzależnień.
- 9) Zaburzenia snu - techniki poznawczo-behawioralne.
- 10) Zaburzenia i dysfunkcje seksualne.
- 11) Zastosowania terapii poznawczo-behawioralnej w leczeniu zaburzeń z kręgu schizofrenii.
- 12) Poznawczo-behawioralna terapia par i rodzin.

Wykaz umiejętności w zakresie nabytej wiedzy i umiejętności praktycznych:

Oczekuje się, że po ukończeniu kursu uczestnik wykaże się umiejętnościami:

- 1) tworzenia wstępnej poznawczo-behawioralnej conceptualizacji problemu pacjenta, konstruowanie hipotez diagnostycznych i terapeutycznych oraz ich weryfikacja;
- 2) formułowania celów terapeutycznych i planowania interwencji terapeutycznych w odniesieniu do różnych problemów klinicznych pacjentów w wieku dorosłym oraz w wieku rozwojowym;
- 3) prowadzenia indywidualnej i grupowej terapii poznawczo-behawioralnej różnych problemów klinicznych pacjentów w wieku dorosłym oraz w wieku rozwojowym, z uwzględnieniem terapii rodzin;
- 4) formułowania podsumowania przeprowadzonych oddziaływań z oceną realizacji celów, zaistniałych trudności i ewentualnych modyfikacji, oceną korzyści, powodów ewentualnego przerwania terapii, dalszych planów terapeutycznych w stosunku do pacjenta i jego rodziny.

Czas trwania kursu:

240 godzin.

Formy zajęć kursu:

Wykłady (70 godzin), ćwiczenia praktyczne (170 godzin).

Sposób zaliczenia kursu:

Sprawdzian z zakresu wiedzy określonej programem kursu. Kierownik specjalizacji potwierdza w elektronicznej karcie specjalizacji (EKS) ocenę uzyskaną z zaliczenia kursu.

Moduł V

Terapia poznawczo-behawioralna specyficznych problemów wieku rozwojowego

1. Kurs specjalizacyjny: „Terapia poznawczo-behawioralna specyficznych problemów wieku rozwojowego”

Zakres wiedzy teoretycznej:

- 1) Odrębności prowadzenia terapii poznawczo-behawioralnej w przypadku pacjentów w wieku rozwojowym, w tym terapia poznawcza nastolatka.
- 2) Terapia zaburzeń tikowych.
- 3) Terapia samookaleczeń, tendencji samobójczych, problemów w kontroli gniewu, zaniżonej samooceny.
- 4) Zaburzenia eksternalizacyjne dzieci i młodzieży - model i terapia w podejściu poznawczo-behawioralnym.
- 5) Całościowe zaburzenia rozwoju (autyzm, zespół Aspergera) - zakres i możliwości stosowania technik poznawczo-behawioralnych.

Wykaz umiejętności w zakresie nabytej wiedzy i umiejętności praktycznych:

Oczekuje się, że po ukończeniu kursu uczestnik wykaże się umiejętnościami:

- 1) poszerzenia konceptualizacji problemu o konceptualizację funkcji objawów w systemie poznawczym pacjenta oraz w systemie rodzinnym;
- 2) wdrażania ukierunkowanych na pacjenta w wieku rozwojowym interwencji poznawczych i behawioralnych poprzez modyfikację zachowań otoczenia;
- 3) prowadzenia poznawczo-behawioralnej terapii rodzin;
- 4) nawiązywania i podtrzymywanie współpracy ze środowiskiem rodzinnym i szkolnym pacjenta;
- 5) pracy nad motywacją rodziny pacjenta;
- 6) tworzenia konceptualizacji, konstruowanie hipotez, celów terapeutycznych i planowania interwencji terapeutycznych w odniesieniu do specyficznych problemów klinicznych pacjentów w wieku rozwojowym.

Czas trwania kursu:

40 godzin.

Formy zajęć kursu:

Wykłady (10 godzin), ćwiczenia praktyczne (30 godzin).

Sposób zaliczenia kursu:

Sprawdzian z zakresu wiedzy określonej programem kursu. Kierownik specjalizacji potwierdza w elektronicznej karcie specjalizacji (EKS) ocenę uzyskaną z zaliczenia kursu.

MODUŁ VI

Własne doświadczenie psychoterapeutyczne cz. 1- konceptualizacja i superwizja

1. Kurs specjalizacyjny: „Konceptualizacja i superwizja w podejściu poznawczo-behawioralnym”

(w czasie kursu praca psychoterapeutyczna prowadzona metodami nabytymi w trakcie szkolenia przez osobę specjalizującą się podlega superwizji).

Treści nauczania:

- 1) Superwizja i konceptualizacja przypadków w podejściu poznawczo-behawioralnym
- 2) Praktyka psychoterapeutyczna pod superwizją.

Wykaz umiejętności praktycznych utrwalanych w przebiegu zajęć superwizyjnych:

Oczekuje się, że po ukończeniu kursu uczestnik wykaże się umiejętnościami:

- 1) nawiązywania relacji terapeutycznej z pacjentami w różnym wieku, w tym pacjentami w wieku rozwojowym;
- 2) ustalania kontraktu terapeutycznego;
- 3) wyznaczenia tempa pracy i efektywnego wykorzystania czasu;
- 4) nawiązywania i podtrzymywanie współpracy ze środowiskiem rodzinnym i szkolnym pacjenta;
- 5) formułowania diagnozy w kategoriach klasyfikacji zaburzeń psychicznych, w tym zaburzeń wieku rozwojowego;
- 6) konceptualizacji poznawczo-behawioralnej;
- 7) zbierania informacji niezbędnych do tworzenia konceptualizacji pacjenta i jego problemu;
- 8) tworzenia wstępnej konceptualizacji problemu pacjenta, konstruowanie hipotez diagnostycznych i terapeutycznych oraz ich weryfikacja;
- 9) poszerzenia konceptualizacji problemu o konceptualizację funkcji objawów w systemie poznawczym pacjenta oraz w systemie rodzinnym;
- 10) formułowania celów terapeutycznych i planowania adekwatnych do problemu i wieku pacjenta interwencji terapeutycznych;
- 11) stosowania strategii ukierunkowanych na wprowadzenie zmiany, w tym stosowania technik poznawczych i behawioralnych;
- 12) koncentrowania się na kluczowych przekonaniach i zachowaniach pacjenta, modyfikacji przekonań;
- 13) oceny skuteczności zastosowanych interwencji terapeutycznych z uwzględnieniem specyfiki rozwojowej oraz monitorowania zmiany;
- 14) pracy nad motywacją pacjenta i jego rodziny;
- 15) wdrażania ukierunkowanych na pacjenta w wieku rozwojowym interwencji poznawczych i behawioralnych poprzez modyfikację zachowań otoczenia;
- 16) prowadzenia poznawczo-behawioralnej terapii rodzin;
- 17) prowadzenia indywidualnej i grupowej terapii poznawczo-behawioralnej różnych problemów klinicznych pacjentów w wieku dorosłym oraz w wieku rozwojowym;
- 18) rozpoznawania czynników wpływających na konieczność modyfikacji postępowania terapeutycznego;
- 19) przewidywania trudności w terapii;
- 20) formułowania podsumowania przeprowadzonych oddziaływań z oceną realizacji celów, zaistniałych trudności i ewentualnych modyfikacji, oceną korzyści, powodów ewentualnego przerwania terapii, dalszych planów terapeutycznych w stosunku do pacjenta i jego rodziny.

Czas trwania kursu:

280 godzin, w tym co najmniej 100 godzin konceptualizacji i superwizji terapii pacjentów z zaburzeniami psychicznymi wieku rozwojowego).

Formy zajęć kursu:

Ćwiczenia praktyczne.

Sposób zaliczenia kursu:

Superwizor zaświadcza, że uczestnik kursu opanował wymagane umiejętności praktyczne. Kierownik specjalizacji potwierdza w elektronicznej karcie specjalizacji (EKS) ocenę uzyskaną z zaliczenia kursu.

MODUŁ VII

Własne doświadczenie psychoterapeutyczne cz. 2 – rozwój osobisty

1. Kurs specjalizacyjny: „Rozwój osobisty”

Osoba odbywająca specjalizację realizuje pracę własną, prowadzoną w formie oddziaływań indywidualnych lub grupowych, z uwzględnieniem treningu ukierunkowanego na rozpoznawanie własnych schematów poznawczych i ich modyfikację, pracy z genogramem oraz wykorzystaniem technik doświadczeniowych.

Wykaz umiejętności praktycznych:

Oczekuje się, że po ukończeniu stażu uczestnik wykaże się:

- 1) umiejętnościami umożliwiającymi uzyskanie wiedzy o własnym funkcjonowaniu, poznawanie własnych sposobów przeżywania i cech osobowości zgodnie z danym podejściem, elementy samorefleksji i analizy własnego funkcjonowania w relacji psychoterapeutycznej.

Czas trwania stażu:

100 godzin.

Formy zajęć:

Praca własna.

Sposób zaliczenia kursu:

Zaświadczenie od prowadzącego psychoterapeuty potwierdzające uczestniczenie w rozwoju osobistym.

MODUŁ VIII

Staż kierunkowy w podejściu poznawczo-behawioralnym

1. Staż kierunkowy: „Staż w placówkach zajmujących się diagnozowaniem i leczeniem zaburzeń psychicznych dzieci i młodzieży z użyciem psychoterapii”

Cel stażu:

W czasie stażu osoba odbywająca szkolenie specjalizacyjne uczestniczy w podstawowych czynnościach diagnostycznych i terapeutycznych jako członek zespołu. Przyswaja wiedzę dotyczącą zaburzeń i chorób psychicznych, zaburzeń rozwoju, emocjonalnych i behawioralnych wieku rozwojowego oraz nabywa umiejętności praktyczne w przeprowadzaniu oceny klinicznej w/w zaburzeń i planowaniu oraz prowadzeniu leczenia.

Zakres umiejętności praktycznych:

Oczekuje się, że po ukończeniu stażu uczestnik wykaże się umiejętnościami:

- 1) definiowania, rozpoznawania i różnicowania objawów zaburzeń i chorób psychicznych, zaburzeń rozwoju, emocjonalnych i behawioralnych wieku rozwojowego;
- 2) prowadzenia pacjenta z rozpoznaniem klinicznym we współpracy z psychiatrą;
- 3) wskazania adekwatnych metod postępowania psychoterapeutycznego uwzględnieniem indywidualnych potrzeb chorego oraz wiedzy o wskazaniach do farmakoterapii i podstawowym działaniu najczęściej stosowanych leków;
- 4) umiejętność przekazu wyników diagnozy członkom zespołu terapeutycznego.

Czas trwania stażu:

Nie mniej niż 240 godzin.

Miejsce stażu:

Nie mniej niż 120 godzin stażu powinno być realizowane w klinice albo oddziale psychiatrycznym wieku rozwojowego o charakterze stacjonarnym.

Pozostała część stażu powinna być realizowana w innych placówkach prowadzących psychoterapię dzieci i młodzieży lub placówkach zajmujących się leczeniem osób dorosłych, uznanych przez kierownika merytorycznego kursu. Mogą to być na przykład: oddziały dzienne psychiatryczne, poradnie zdrowia psychicznego, centra zdrowia psychicznego, środowiskowe poradnie psychologiczne, środowiskowe centra zdrowia psychicznego, centra psychoterapii, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, ośrodki pobytu dziennego, Ośrodki Wczesnej Interwencji, MOS-y, MOW-y, organizacje pozarządowe.

Sposób zaliczenia stażu:

Kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej i sprawdzian umiejętności praktycznych objętych programem stażu kierunkowego. Kierownik specjalizacji potwierdza w elektronicznej karcie specjalizacji (EKS) ocenę uzyskaną z zaliczenia stażu kierunkowego.

2. Staż kierunkowy: „Staż w placówkach zajmujących się diagnozowaniem i leczeniem zaburzeń psychicznych w wieku dorosłym z użyciem psychoterapii”

Cel stażu:

W czasie stażu osoba odbywająca szkolenie specjalizacyjne uczestniczy w podstawowych czynnościach diagnostycznych i terapeutycznych jako członek zespołu. Przystwaja wiedzę dotyczącą zaburzeń i chorób psychicznych, zaburzeń osobowości i zachowania osób dorosłych oraz nabywa umiejętności praktyczne w przeprowadzaniu oceny klinicznej w/w zaburzeń i planowaniu oraz prowadzeniu leczenia.

Zakres umiejętności praktycznych

Oczekuje się, że po ukończeniu stażu uczestnik wykaże się umiejętnościami:

- 1) definiowania, rozpoznawania i różnicowania objawów zaburzeń i chorób psychicznych, zaburzeń osobowości i zachowania osób dorosłych;
- 2) prowadzenia pacjenta z rozpoznaniem klinicznym we współpracy z psychiatrą;
- 3) wskazania adekwatnych metod postępowania psychoterapeutycznego z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb chorego oraz wiedzy o wskazaniach do farmakoterapii i podstawowym działaniu najczęściej stosowanych leków;
- 4) przekazu wyników diagnozy członkom zespołu terapeutycznego.

Czas trwania stażu:

Nie więcej niż 120 godzin.

Miejsce stażu:

Staż powinien być realizowany w klinice albo oddziale psychiatrycznym o charakterze stacjonarnym lub dziennym lub innych placówkach prowadzących psychoterapię (poradnia zdrowia psychicznego, centrum zdrowia psychicznego, centrum psychoterapii, klinika lub oddział leczenia nerwic, ośrodek leczenia uzależnień, ośrodek interwencji kryzysowej, ośrodki pobytu dziennego, zespół leczenia środowiskowego).

Sposób zaliczenia stażu:

Kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej i sprawdzian umiejętności praktycznych objętych programem stażu kierunkowego. Kierownik specjalizacji potwierdza w elektronicznej karcie specjalizacji (EKS) ocenę uzyskaną z zaliczenia stażu kierunkowego.

III. BLOK SZCZEGÓŁOWY PODEJŚCIE SYSTEMOWE

Prezentowany tu model szkolenia obejmuje minimalne wymogi oraz rekomendacje uwzględniające teoretyczne i praktyczne podstawy podejścia systemowego oraz rozwoju własnego psychoterapeuty w tym ujęciu, a także specyfikę związaną z nurtami i szkołami jakie funkcjonują w obrębie, z włączeniem koncepcji opisujących rozwój wczesnodziecięcy w relacji diadykcyjnej. Terminem podejście systemowe określa się dużą grupę szkół, nurtów i praktyk, których wspólną cechą jest odwołanie się do Ogólnej Teorii Systemów, metateorii dla której istotne pojęcia to relacyjność, przyczynowość cyrkularna, kontekst i ujęcie osoby jako istoty relacyjnej i dialogicznej. Najczęściej podejście systemowe w psychoterapii ma formę terapii rodzin, której celem jest rozwiązanie problemów i konfliktów w rodzinie, odbudowa więzi między jej członkami, uruchomienie zasobów rodzinnych, ale zastosowanie podejścia jest znacznie szersze: obejmuje terapię indywidualną, terapię par, systemowe konsultacje osób i instytucji zorganizowanych wokół problemów i objawów.

1. ZAŁOŻENIA ORGANIZACYJNO-PROGRAMOWE

A. Cele szkolenia specjalizacyjnego

Celem kształcenia jest przygotowanie osoby odbywającej szkolenie specjalizacyjne do prowadzenia psychoterapii, w szczególności dzieci, młodzieży oraz rodzin, w tym budowania konceptualizacji problemu pacjenta z uwzględnieniem kontekstu kulturowego i środowiskowego, w tym rodzinnego, planowania postępowania terapeutycznego i/lub rehabilitacyjnego oraz prowadzenia samodzielnej pracy psychoterapeutycznej.

B. Sposób organizacji szkolenia

Kształcenie w III bloku szczegółowym odbywa się w wybranym przez osobę odbywającą szkolenie specjalizacyjne, podejściu systemowym. Specjalistyczny blok szczegółowy realizowany jest w formie 6 modułów obejmujących 4 kursy specjalizacyjne i 3 staże kierunkowe.

C. Czas trwania szkolenia

Szkolenie specjalizacyjne w zakresie III bloku szczegółowego trwa 3,5 roku.

Plan kształcenia bloku szczegółowego w podejściu systemowym. Moduły, kursy specjalizacyjne, staże	Liczba godzin
MODUŁ III Teoria i praktyka w modelu systemowym Kurs specjalizacyjny: 1. Teoria i praktyka w modelu systemowym	110
MODUŁ IV Terapia rodzin w leczeniu zaburzeń i problemów psychicznych, w tym wieku rozwojowego Kurs specjalizacyjny: 1. Terapia rodzin w leczeniu zaburzeń i problemów psychicznych, w tym wieku rozwojowego	150

MODUŁ V Specyfika prowadzenia terapii systemowej w zależności od obecności różnych czynników Kurs specjalizacyjny: 1. Specyfika prowadzenia terapii systemowej w zależności od obecności różnych czynników	90
MODUŁ VI Własne doświadczenie psychoterapeutyczne cz. 1 - konceptualizacja i superwizja Kurs specjalizacyjny: 1. Konceptualizacja i superwizja w podejściu systemowym	150
MODUŁ VII Własne doświadczenie psychoterapeutyczne cz. 2 - terapia własna Staż kierunkowy: 1. Psychoterapia własna indywidualna lub grupowa	250
MODUŁ VIII Staż kierunkowy Staże kierunkowe: 1. Staż kierunkowy w placówkach zajmujących się diagnozowaniem i leczeniem zaburzeń psychicznych dzieci i młodzieży z użyciem psychoterapii 2. Staż kierunkowy w placówkach zajmujących się diagnozowaniem i leczeniem zaburzeń psychicznych w wieku dorosłym z użyciem psychoterapii	240 120
Ogółem czas trwania bloku szczegółowego	1110
Ogółem czas trwania bloku podstawowego	90
Ogółem czas trwania szkolenia	1200
Staż podstawowy	2088
Kurs jednolity: Prawo medyczne	16
	Liczba dni roboczych
Urlopy wypoczynkowe	104
Dni ustawowo wolne od pracy	52
Ogółem czas trwania szkolenia specjalizacyjnego	1044

2. SZCZEGÓŁOWY ZAKRES WIEDZY TEORETYCZNEJ I WYKAZ UMIEJĘTNOŚCI PRAKTYCZNYCH

Moduł III

Teoria i praktyka w modelu systemowym

1. Kurs specjalizacyjny: „Teoria i praktyka w modelu systemowym”

Zakres wiedzy teoretycznej:

- 1) Teoretyczne podstawy systemowego paradygmatu i psychoterapii systemowej.
- 2) Rodzina w kontekście społeczno-kulturowym.
- 3) Modele funkcjonowania rodziny.

- 4) Koncepcje diadycznej relacji wczesnodziecięcej asymilowane do modelu systemowego.
- 5) Nurty i szkoły terapii rodzin.
- 6) Problematyka terapii par.
- 7) Znaczenie relacji terapeutycznej w terapii rodzin i terapii par.
- 8) Przymierze terapeutyczne w terapii rodzin i terapii par.

Wykaz umiejętności w zakresie nabytej wiedzy i umiejętności praktycznych:

Oczekuje się, że po ukończeniu kursu uczestnik wykaże się umiejętnościami:

- 1) rozumienia specyfiki przymierza terapeutycznego i relacji psychoterapeutycznej w terapii rodzin i par;
- 2) prowadzenia pierwszego wywiadu z rodziną;
- 3) zbierania informacji niezbędnych do tworzenia konceptualizacji w paradygmacie systemowym;
- 4) określenia problemów pacjenta i ich uwarunkowań, tworzenia konceptualizacji, konstruowania hipotez diagnostycznych i terapeutycznych w różnych nurtach terapii rodzin;
- 5) uzgadniania celów terapii i formułowania kontraktu;
- 6) stosowania technik terapeutycznych;
- 7) rozpoznawania czynników wpływających na konieczność modyfikacji postępowania terapeutycznego.

Czas trwania kursu:

110 godzin.

Formy zajęć kursu:

Wykłady (60 godzin), ćwiczenia praktyczne (50 godzin).

Sposób zaliczenia kursu:

Sprawdzian z zakresu wiedzy określonej programem kursu. Kierownik specjalizacji potwierdza w elektronicznej karcie specjalizacji (EKS) ocenę uzyskaną z zaliczenia kursu.

Moduł IV

Terapia rodzin w leczeniu zaburzeń i problemów psychicznych, w tym wieku rozwojowego

1. Kurs specjalizacyjny: „Terapia rodzin w leczeniu zaburzeń i problemów psychicznych, w tym wieku rozwojowego”

Zakres wiedzy teoretycznej:

- 1) Mechanizmy zaburzeń w modelu systemowym w odniesieniu do pacjentów w wieku rozwojowym.
- 2) Mechanizmy zmiany.
- 3) Wskazania do terapii rodzin i par.
- 4) Praca systemowa z subsystemami.
- 5) Zasady oddziaływań praktycznych.
- 6) Zastosowanie technik terapeutycznych wobec specyficznych problemów.
- 7) Badania nad skutecznością terapii rodzin.
- 8) Miejsce terapii rodzin w leczeniu zaburzeń i problemów psychicznych wieku rozwojowego.
- 9) Systemowa terapia indywidualna pacjentów w okresie dorastania.

Wykaz umiejętności w zakresie nabytej wiedzy i umiejętności praktycznych:

Oczekuje się, że po ukończeniu kursu uczestnik wykaże się umiejętnościami:

- 1) budowania przemierza terapeutycznego z pacjentami w różnym wieku
- 2) konstruowania i interpretacji genogramu w przebiegu terapii rodzin;
- 3) stosowania zróżnicowanych technik terapeutycznych stosowanych wobec specyficznych problemów;
- 4) rozumienia procesu terapeutycznego;
- 5) prowadzenia terapii rodzin w leczeniu zaburzeń i problemów psychicznych wieku rozwojowego;
- 6) formułowania podsumowania przeprowadzonych oddziaływań z oceną realizacji celów, zaistniałych trudności i ewentualnych modyfikacji, oceną korzyści, powodów ewentualnego przerwania terapii, dalszych planów terapeutycznych w stosunku do pacjenta.

Czas trwania kursu:

150 godzin.

Formy zajęć kursu:

Wykłady (80 godzin), ćwiczenia praktyczne (70 godzin).

Sposób zaliczenia kursu:

Sprawdzian z zakresu wiedzy określonej programem kursu. Kierownik specjalizacji potwierdza w elektronicznej karcie specjalizacji (EKS) ocenę uzyskaną z zaliczenia kursu.

Moduł V: Specyfika prowadzenia terapii systemowej w zależności od obecności różnych czynników

1. Kurs specjalizacyjny: „Specyfika prowadzenia terapii systemowej w zależności od obecności różnych czynników”

Zakres wiedzy teoretycznej:

- 1) Specyfika prowadzenia terapii systemowej w zależności od fazy rozwoju identyfikowanego pacjenta.
- 2) Specyfika prowadzenia terapii systemowej w zależności od przebiegu rozwoju relacji wczesnodziecięcej.
- 3) Specyfika prowadzenia terapii systemowej w zależności od rodzaju psychopatologii.
- 4) Specyfika prowadzenia terapii systemowej w zależności od fazy cyklu życia rodziny oraz struktury rodziny.
- 5) Specyfika prowadzenia terapii systemowej w zależności od innych czynników mogących mieć znacznie (np. pochodzenie społeczne rodziny, choroba terminalna w rodzinie).
- 6) Specyfika konsultacji systemowej w modelu zespołu reflektującego.

Wykaz umiejętności w zakresie nabytej wiedzy i umiejętności praktycznych:

Oczekuje się, że po ukończeniu kursu uczestnik wykaże się umiejętnościami:

- 1) rozpoznawania czynników wpływających na konieczność modyfikacji postępowania, przewidywania trudności;
- 2) prowadzenia terapii systemowej z uwzględnieniem wpływu różnych czynników (fazy rozwoju identyfikowanego pacjenta, rodzaju psychopatologii, fazy cyklu życia rodziny oraz struktury rodziny, innych czynników mogących mieć znacznie);
- 3) formułowania podsumowania przeprowadzonych oddziaływań z oceną realizacji celów, zaistniałych trudności i ewentualnych modyfikacji, oceną korzyści, powodów

ewentualnego przerwania terapii, dalszych planów terapeutycznych w stosunku do pacjenta;

- 4) prowadzenia konsultacji systemowej instytucji i osób włączonych w rozwiązywanie problemu;
- 5) współpracy z zespołami oraz systemami zaangażowanymi w proces rozwiązywania problemów i wspieranie procesów zdrowienia.

Czas trwania kursu:

90 godzin.

Formy zajęć kursu:

Wykłady (50 godzin), ćwiczenia praktyczne (40 godzin).

Sposób zaliczenia kursu:

Sprawdzian z zakresu wiedzy określonej programem kursu. Kierownik specjalizacji potwierdza w elektronicznej karcie specjalizacji (EKS) ocenę uzyskaną z zaliczenia kursu.

MODUŁ VI

Własne doświadczenie psychoterapeutyczne cz. 1- konceptualizacja i superwizja

1. Kurs specjalizacyjny: „Konceptualizacja i superwizja w podejściu systemowym”

(w czasie którego praca psychoterapeutyczna prowadzona metodami nabytymi w trakcie szkolenia przez osobę specjalizującą się podlega superwizji.)

Zakres wiedzy teoretycznej:

- 1) Superwizja i konceptualizacja przypadków w podejściu systemowym.
- 2) Praktyka psychoterapeutyczna pod superwizją.

Wykaz umiejętności praktycznych utrwalanych w przebiegu zajęć superwizyjnych:

Oczekuje się, że po ukończeniu kursu uczestnik wykaże się umiejętnościami:

- 1) analizowania przemyśla terapeutycznego i relacji terapeutycznej;
- 2) budowania przemyśla terapeutycznego z pacjentami w różnym wieku;
- 3) konceptualizowania problemów pacjenta i rozumienia ich uwarunkowań, umiejętność konstruowania hipotez;
- 4) prowadzenia pierwszego wywiadu z rodziną i kolejnych sesji terapeutycznych;
- 5) uzgadniania celów terapii i formułowania kontraktu;
- 6) konstruowania i interpretacji genogramu w przebiegu terapii rodzin;
- 7) stosowania pytań cyrkularnych i pytań narracyjnych;
- 8) stosowania zróżnicowanych technik terapeutycznych;
- 9) przewidywania trudności;
- 10) formułowania podsumowania przeprowadzonych oddziaływań z oceną realizacji celów, zaistniałych trudności i ewentualnych modyfikacji, oceną korzyści, powodów ewentualnego przerwania terapii, dalszych planów terapeutycznych w stosunku do pacjenta.

Czas trwania kursu:

150 godzin, w tym co najmniej w tym co najmniej 100 godzin przeznaczonych na superwizję terapii systemowej rodzin pacjentów dziecięcych i młodzieżowych.

Formy zajęć kursu:

Ćwiczenia praktyczne.

Sposób zaliczenia kursu:

Superwizor zaświadcza, że osoba odbywająca szkolenie specjalizacyjne opanowała wymagane umiejętności praktyczne. Kierownik specjalizacji potwierdza w elektronicznej karcie specjalizacji EKS ocenę uzyskaną z zaliczenia.

MODUŁ VII

Własne doświadczenie psychoterapeutyczne cz. 2 - terapia własna

1. Kurs specjalizacyjny: „Psychoterapia własna indywidualna lub grupowa”

(w czasie kursu osoba specjalizująca się realizuje własną pracę nad osobistymi doświadczeniami, prowadzoną w formie oddziaływań indywidualnych lub grupowych).

Wykaz umiejętności praktycznych:

Oczekuje się, że po ukończeniu kursu uczestnik wykaże się:

- 1) umiejętnościami umożliwiającymi: uzyskanie wiedzy o własnym funkcjonowaniu, poznawanie własnych sposobów przeżywania i stylu reagowania, poszerzanie zdolności do mentalizowania i analizowania własnego funkcjonowania w relacji psychoterapeutycznej, rozpoznanie znaczenia doświadczeń wyniesionych z własnej rodziny pochodzenia i doświadczeń transgeneracyjnych, rozpoznanie znaczenia płci i ról związanych z płcią w kulturze i relacji terapeutycznej.

Czas trwania modułu:

250 godzin.

Formy zajęć kursu:

Praca własna.

Sposób zaliczenia kursu:

Zaświadczenie od prowadzącego psychoterapeuty potwierdzające uczestniczenie w terapii własnej.

MODUŁ VIII

Staż kierunkowy

Uwaga: Nie mniej niż 180 z 360 godzin przeznaczonych na realizację w/w staży kierunkowych powinno odbywać się w placówkach stosujących terapię systemową rodzin.

1. Staż kierunkowy: „Staż w placówkach zajmujących się diagnozowaniem i leczeniem zaburzeń psychicznych dzieci i młodzieży z użyciem psychoterapii”

Cel stażu

W czasie stażu osoba odbywająca szkolenie specjalizacyjne uczestniczy w podstawowych czynnościach diagnostycznych i terapeutycznych jako członek zespołu. Przyswaja wiedzę dotyczącą zaburzeń i chorób psychicznych, zaburzeń rozwoju, emocjonalnych i behawioralnych wieku rozwojowego oraz nabywa umiejętności praktyczne w przeprowadzaniu oceny klinicznej w/w zaburzeń i planowaniu oraz prowadzeniu leczenia.

Zakres umiejętności praktycznych

Oczekuje się, że po ukończeniu stażu uczestnik wykaże się umiejętnościami:

- 1) definiowania, rozpoznawania i różnicowania objawów zaburzeń i chorób psychicznych, zaburzeń rozwoju, emocjonalnych i behawioralnych wieku rozwojowego;
- 2) prowadzenia pacjenta z rozpoznaniem klinicznym we współpracy z psychiatrą;

- 3) wskazania adekwatnych metod postępowania psychoterapeutycznego uwzględnieniem indywidualnych potrzeb chorego oraz wiedzy o wskazaniach do farmakoterapii i podstawowym działaniu najczęściej stosowanych leków;
- 4) przekazu wyników diagnozy członkom zespołu terapeutycznego.

Czas trwania stażu:

Nie mniej niż 240 godzin.

Miejsce stażu:

Nie mniej niż 120 godzin stażu powinno być realizowane w klinice albo oddziale psychiatrycznym wieku rozwojowego o charakterze stacjonarnym. Pozostała część stażu powinna być realizowana w innych placówkach prowadzących psychoterapię dzieci i młodzieży lub placówkach zajmujących się leczeniem osób dorosłych, uznanych przez kierownika merytorycznego kursu. Mogą to być na przykład: oddziały dzienne psychiatryczne, poradnie zdrowia psychicznego, centra zdrowia psychicznego, środowiskowe poradnie psychologiczne, środowiskowe centra zdrowia psychicznego, centra psychoterapii, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, ośrodki pobytu dziennego, Ośrodki Wczesnej Interwencji, MOS-y, MOW-y, organizacje pozarządowe.

Sposób zaliczenia stażu:

Kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej i sprawdzian umiejętności praktycznych objętych programem stażu kierunkowego. Kierownik specjalizacji potwierdza w elektronicznej karcie specjalizacji (EKS) ocenę uzyskaną z zaliczenia stażu kierunkowego.

2. Staż kierunkowy: „Staż w placówkach zajmujących się diagnozowaniem i leczeniem zaburzeń psychicznych w wieku dorosłym z użyciem psychoterapii”.

Cel stażu

W czasie stażu osoba odbywająca szkolenie specjalizacyjne uczestniczy w podstawowych czynnościach diagnostycznych i terapeutycznych jako członek zespołu. Przystwaja wiedzę dotyczącą zaburzeń i chorób psychicznych, zaburzeń osobowości i zachowania osób dorosłych oraz nabywa umiejętności praktyczne w przeprowadzaniu oceny klinicznej w/w zaburzeń i planowaniu oraz prowadzeniu leczenia.

Zakres umiejętności praktycznych:

Oczekuje się, że po ukończeniu stażu uczestnik wykaże się umiejętnościami:

- 1) definiowania, rozpoznawania i różnicowania objawów zaburzeń i chorób psychicznych, zaburzeń osobowości i zachowania osób dorosłych;
- 2) prowadzenia pacjenta z rozpoznaniem klinicznym we współpracy z psychiatrą;
- 3) wskazania adekwatnych metod postępowania psychoterapeutycznego z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb chorego oraz wiedzy o wskazaniach do farmakoterapii i podstawowym działaniu najczęściej stosowanych leków;
- 4) przekazu wyników diagnozy członkom zespołu terapeutycznego.

Czas trwania stażu:

Nie więcej niż 120 godzin.

Miejsce stażu:

Staż powinien być realizowany w klinice albo oddziale psychiatrycznym o charakterze stacjonarnym lub dziennym lub innych placówkach prowadzących psychoterapię (poradnia zdrowia psychicznego, centrum zdrowia psychicznego, centrum psychoterapii, klinika lub oddział leczenia nerwic, ośrodek leczenia uzależnień, ośrodek interwencji kryzysowej, ośrodki pobytu dziennego, zespół leczenia środowiskowego).

Sposób zaliczenia stażu:

Kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej i sprawdzian umiejętności praktycznych objętych programem stażu kierunkowego. Kierownik specjalizacji potwierdza w elektronicznej karcie specjalizacji (EKS) ocenę uzyskaną z zaliczenia stażu kierunkowego.

IV. BLOK SZCZEGÓŁOWY PODEJŚCIE HUMANISTYCZNO-DOŚWIADCZENIOWE

Podejścia humanistyczno-doświadczeniowe, w tym psychoterapia Gestalt, psychoterapia skoncentrowana na osobie, psychoterapia skoncentrowana na emocjach, reprezentują jedną z głównych grup podejść w psychoterapii. Teorie i zasady psychoterapii humanistyczno-doświadczeniowej oparte są na pracach F. Perlsa, C. Rogersa, J. Moreno, V. Frankla oraz współczesnych badaczy np. I. Yaloma, G. Yontefa, R. Elliotta i L. Greenberga. Podejścia humanistyczno-doświadczeniowe akcentują relację psychoterapeutyczną oraz postawę psychoterapeuty jako główne czynniki leczące. Koncentrują się na procesualnym rozumieniu self, diagnozy, na obserwacji fenomenologicznej oraz na współtworzeniu nowych wzorców kontaktu, emocjonalnej i narracyjnej konsolidacji zmiany osiąganego w procesie psychoterapii. Teorie, metody i techniki psychoterapii humanistyczno-doświadczeniowej są często wykorzystywane w innych podejściach. Prezentowany tu model szkolenia obejmuje minimalne wymogi oraz rekomendacje uwzględniające teoretyczne i praktyczne podstawy psychoterapii humanistyczno-doświadczeniowej oraz rozwoju własnego psychoterapeuty, a także specyfikę związaną z podejściami i szkołami jakie funkcjonują w jej obrębie, w szczególności psychoterapii Gestalt, psychoterapii skoncentrowanej na osobie, psychoterapii skoncentrowanej na emocjach.

1. ZAŁOŻENIA ORGANIZACYJNO-PROGRAMOWE

A. Cele szkolenia specjalizacyjnego

Celem kształcenia jest przygotowanie osoby odbywającej szkolenie specjalizacyjne do prowadzenia psychoterapii, w szczególności dzieci, młodzieży oraz rodzin, w tym budowania konceptualizacji problemu pacjenta z uwzględnieniem kontekstu kulturowego i środowiskowego, w tym rodzinnego, planowania postępowania terapeutycznego i/lub rehabilitacyjnego oraz prowadzenia samodzielnej pracy psychoterapeutycznej.

B. Sposób organizacji szkolenia

Kształcenie w IV bloku szczegółowym odbywa się w wybranym przez osobę realizującą szkolenie specjalizacyjne, podejściu humanistyczno-doświadczeniowym. Specjalistyczny blok szczegółowy realizowany jest w formie 6 modułów obejmujących 4 kursy specjalizacyjne i 3 staże kierunkowe.

C. Czas trwania szkolenia

Szkolenie specjalizacyjne w zakresie IV bloku szczegółowego trwa 3,5 roku.

Plan kształcenia bloku szczegółowego w podejściach humanistyczno-doświadczeniowych. Moduły, kursy specjalizacyjne, staże	Liczba godzin
MODUŁ III Teoria i praktyka w modelu humanistyczno-doświadczeniowym Kurs specjalizacyjny: 1. Teoria i praktyka w modelu humanistyczno-doświadczeniowym	110
MODUŁ IV Psychoterapia humanistyczno-doświadczeniowa w leczeniu zaburzeń i problemów psychicznych Kurs specjalizacyjny: 1. Psychoterapia humanistyczno-doświadczeniowa w leczeniu zaburzeń i problemów psychicznych	90
MODUŁ V Psychoterapia humanistyczno-doświadczeniowa pacjentów w wieku rozwojowym Kurs specjalizacyjny: 1. Specyfika prowadzenia psychoterapii humanistyczno-doświadczeniowej pacjentów w wieku rozwojowym	150
MODUŁ VI Własne doświadczenie psychoterapeutyczne cz. 1 - konceptualizacja i superwizja Kurs specjalizacyjny: 1. Konceptualizacja i superwizja w podejściu humanistyczno-doświadczeniowym	150
MODUŁ VII Własne doświadczenie psychoterapeutyczne cz. 2 - psychoterapia własna Staż kierunkowy: 1. Psychoterapia własna indywidualna lub grupowa	250
MODUŁ VIII Staż kierunkowy Staże kierunkowe: 1. Staż kierunkowy w placówkach zajmujących się diagnozowaniem i leczeniem zaburzeń psychicznych w wieku dorosłym z użyciem psychoterapii	120
2. Staż kierunkowy w placówkach zajmujących się diagnozowaniem i leczeniem zaburzeń psychicznych dzieci i młodzieży z zastosowaniem psychoterapii	240
Ogółem czas trwania bloku szczegółowego	1110
Ogółem czas trwania bloku podstawowego	90
Ogółem czas trwania szkolenia	1200
Staż podstawowy	2088
Kurs jednolity: Prawo medyczne	16
	Liczba dni roboczych
Urlopy wypoczynkowe	104
Dni ustawowo wolne od pracy	52
Ogółem czas trwania szkolenia specjalizacyjnego	1044

2. SZCZEGÓŁOWY ZAKRES WIEDZY TEORETYCZNEJ I WYKAZ UMIEJĘTNOŚCI PRAKTYCZNYCH

Moduł III

Teoria i praktyka w modelu humanistyczno-doświadczeniowym

1. Kurs specjalizacyjny: „Teoria i praktyka w podejściach humanistyczno-doświadczeniowych”

Zakres wiedzy teoretycznej:

- 1) Teoretyczne podstawy psychoterapii humanistyczno-doświadczeniowej: psychoterapia Gestalt, Gestalt Play Therapy, psychoterapia skoncentrowana na osobie, psychoterapia skoncentrowana na emocjach.
- 2) Humanistyczno-doświadczeniowe teorie rozwoju człowieka.
- 3) Aktualne kierunki badań w obszarze psychoterapii – badania oparte o praktykę kliniczną, w tym badania jakościowe i badania nad procesem psychoterapii.
- 4) Czynniki leczące w psychoterapii.
- 5) Wieloczynnikowe rozumienie problemów z obszaru zdrowia psychicznego (wzorce interpersonalne, myśli, emocje/uczucia, zachowania, neuronauka, biologia, kultura, społeczeństwo, duchowość).
- 6) Proces diagnozowania z uwzględnieniem konceptualizacji humanistyczno-doświadczeniowej.
- 7) Kontakt i relacja terapeutyczna w psychoterapii humanistyczno-doświadczeniowej.
- 8) Teoria i praktyka w podejściach humanistyczno-doświadczeniowych, w szczególności: psychoterapia Gestalt, Gestalt Play Therapy, psychoterapia skoncentrowana na osobie, psychoterapia skoncentrowana na emocjach.
- 9) Założenia, zastosowania i skuteczność psychoterapii humanistyczno-doświadczeniowej.

Wykaz umiejętności w zakresie nabytej wiedzy i umiejętności praktycznych:

Oczekuje się, że po ukończeniu kursu uczestnik wykaże się umiejętnością:

- 1) formułowania diagnozy zgodnej z założeniami wybranego podejścia humanistyczno-doświadczeniowego;
- 2) rozpoznawania zasobów i potrzeb, problemów pacjenta i ich uwarunkowań, określania celów psychoterapii w wybranym podejściu humanistyczno-doświadczeniowym;
- 3) zbierania informacji niezbędnych do zawierania kontraktu;
- 4) ustalania wskazań do poszczególnych form psychoterapii;
- 5) zawierania kontraktu terapeutycznego;
- 6) obserwacji i rozumienia pacjenta;
- 7) budowania i funkcjonowania w relacji psychoterapeutycznej;
- 8) konstruowania hipotez i ich weryfikowania;
- 9) umiejętności przewidywania trudności w procesie psychoterapii i pracy nad motywacją pacjenta;
- 10) obserwacji i rozumienia siebie w kontekście procesu psychoterapii;
- 11) planowania oddziaływań psychoterapeutycznych z uwzględnieniem diagnozy i zmieniającego się procesu psychoterapeutycznego;
- 12) monitorowania procesu psychoterapeutycznego i modyfikowania go w zależności od bieżących potrzeb pacjenta.

Czas trwania kursu:

110 godzin.

Formy zajęć kursu:

Wykłady (60 godzin), ćwiczenia praktyczne (50 godzin).

Sposób zaliczenia kursu:

Sprawdzian z zakresu wiedzy określonej programem kursu. Kierownik specjalizacji potwierdza w elektronicznej karcie specjalizacji (EKS) ocenę uzyskaną z zaliczenia kursu.

Moduł IV

Psychoterapia humanistyczno-doświadczeniowa w leczeniu zaburzeń i problemów psychicznych

1. Kurs specjalizacyjny: „Psychoterapia humanistyczno-doświadczeniowa w leczeniu zaburzeń i problemów psychicznych”

Zakres wiedzy teoretycznej:

- 1) Podstawy indywidualnej psychoterapii w podejściu humanistyczno-doświadczeniowym, w szczególności w podejściu Gestalt, podejściu skoncentrowanym na osobie, podejściu skoncentrowanym na emocjach, w leczeniu zaburzeń i problemów psychicznych osób dorosłych.
- 2) Podstawy psychoterapii grupowej w leczeniu zaburzeń i problemów psychicznych osób dorosłych.
- 3) Postawy pracy z rodziną w leczeniu zaburzeń i problemów psychicznych.

Wykaz umiejętności w zakresie nabytej wiedzy i umiejętności praktycznych:

Oczekuje się, że po ukończeniu kursu uczestnik wykaże się:

- 1) podstawowymi umiejętnościami prowadzenia psychoterapii indywidualnej lub grupowej w wybranym podejściu humanistyczno-doświadczeniowym;
- 2) podstawowymi umiejętnościami pracy z rodziną lub opiekunami w paradygmacie humanistyczno-doświadczeniowym;
- 3) umiejętnością rozpoznawania potrzeb i zasobów, rozumienia problemów pacjenta i ich uwarunkowań, określania celów psychoterapii, sposobów ich osiągania wobec pacjentów w różnym wieku;
- 4) umiejętnością stosowania interwencji terapeutycznych w zależności od formy psychoterapii i wieku pacjenta;
- 5) umiejętnością obserwacji i rozumienia pacjenta w zależności od wieku pacjenta;
- 6) umiejętnością konstruowania hipotez i ich weryfikowania;
- 7) umiejętnością rozumienia procesu psychoterapeutycznego w zależności od formy psychoterapii i wieku pacjenta;
- 8) umiejętnością rozumienia i kończenia procesu psychoterapeutycznego, w tym zaistniałych trudności i ewentualnych modyfikacji oraz powodów ewentualnego przerwania psychoterapii;
- 9) umiejętnością rozumienia zjawisk występujących w zespole, w którym pracuje psychoterapeuta;
- 10) umiejętnością współpracy z zespołami interdyscyplinarnymi oraz podsystemami zaangażowanymi w proces zdrowienia.

Czas trwania kursu:

90 godzin.

Formy zajęć kursu:

Wykłady (50 godzin), ćwiczenia praktyczne (40 godzin).

Sposób zaliczenia kursu:

Sprawdzian z zakresu wiedzy określonej programem kursu. Kierownik specjalizacji potwierdza w elektronicznej karcie specjalizacji (EKS) ocenę uzyskaną z zaliczenia kursu.

Moduł V

Psychoterapia humanistyczno-doświadczeniowa pacjentów w wieku rozwojowym

1. Kurs specjalizacyjny: „Specyfika prowadzenia psychoterapii humanistyczno-doświadczeniowej pacjentów w wieku rozwojowym”

Zakres wiedzy teoretycznej:

- 1) Specyfika prowadzenia psychoterapii humanistyczno-doświadczeniowej pacjentów w wieku rozwojowym.
- 2) Psychoterapia humanistyczno-doświadczeniowa w leczeniu zaburzeń i problemów psychicznych dzieci i młodzieży, w tym psychoterapia pacjentów z doświadczeniem traumy i utraty.
- 3) Dobór form psychoterapii (indywidualna, grupowa, rodzinna) w zależności od specyfiki problemów pacjenta w wieku rozwojowym (faza rozwoju, psychopatologia, sytuacja rodzinna).

Wykaz umiejętności w zakresie nabytej wiedzy i umiejętności praktycznych:

Oczekuje się, że po ukończeniu kursu uczestnik wykaże się umiejętnościami:

- 1) zbierania informacji niezbędnych do zawierania kontraktu terapeutycznego i nawiązywania relacji z pacjentem w wieku rozwojowym oraz jego opiekunami;
- 2) zawierania kontraktu terapeutycznego z pacjentem w wieku rozwojowym oraz jego opiekunami;
- 3) rozpoznawania potrzeb i zasobów, rozumienia problemów pacjenta i ich uwarunkowań, określania celów, sposobów ich osiągnięcia oraz dobrania formy psychoterapii w przypadku pacjentów w wieku rozwojowym;
- 4) formułowania diagnozy problemów dzieci i młodzieży zgodnej z założeniami wybranego podejścia humanistyczno-doświadczeniowego;
- 5) obserwacji i rozumienia pacjenta z uwzględnieniem jego wieku i specyfiki rozwojowej;
- 6) konstruowania hipotez i ich weryfikowania, formułowania i stosowania interwencji terapeutycznych w zależności od wieku pacjenta i formy psychoterapii;
- 7) oceny wpływu oddziaływań na zmiany zachodzące w pacjencie z uwzględnieniem specyfiki rozwojowej;
- 8) prowadzenia psychoterapii indywidualnej lub grupowej pacjenta w wieku rozwojowym w paradygmacie humanistyczno-doświadczeniowym;
- 9) umiejętności pracy z rodziną lub opiekunami w paradygmacie humanistyczno-doświadczeniowym;
- 10) rozumienia procesu psychoterapeutycznego w zależności od formy psychoterapii i wieku pacjenta;
- 11) przewidywania trudności;
- 12) rozumienia i kończenia procesu psychoterapeutycznego, w tym zaistniałych trudności i ewentualnych modyfikacji oraz powodów ewentualnego przerwania psychoterapii;
- 13) rozumienia zjawisk występujących w zespole, w którym pracuje psychoterapeuta;
- 14) współpracy z zespołami interdyscyplinarnymi oraz podsystemami zaangażowanymi w proces zdrowienia;

Czas trwania kursu:

150 godzin.

Formy zajęć kursu:

Wykłady (80 godzin), ćwiczenia praktyczne (70 godzin).

Sposób zaliczenia kursu:

Sprawdzian z zakresu wiedzy określonej programem kursu. Kierownik specjalizacji potwierdza w elektronicznej karcie specjalizacji (EKS) ocenę uzyskaną z zaliczenia kursu.

MODUŁ VI

Własne doświadczenie psychoterapeutyczne cz1.- konceptualizacja i superwizja

1. Kurs specjalizacyjny: „Konceptualizacja i superwizja w podejściu humanistyczno-doświadczeniowym”

(w czasie kursu praca psychoterapeutyczna prowadzona metodami poznanymi w trakcie szkolenia przez osobę odbywającą szkolenie specjalizacyjne podlega superwizji).

Zakres wiedzy teoretycznej:

- 1) Superwizja i konceptualizacja procesów psychoterapeutycznych.
- 2) Praktyka psychoterapeutyczna pod superwizją.

Wykaz umiejętności praktycznych utrwalanych w przebiegu zajęć superwizyjnych:

Oczekuje się, że po ukończeniu kursu uczestnik wykaże się umiejętnościami:

- 1) ustalania kontraktu i nawiązywania relacji z dziećmi, młodzieżą i ich rodzinami lub opiekunami oraz z pacjentami dorosłymi;
- 2) rozpoznawania potrzeb i zasobów, rozumienia problemów pacjenta i ich uwarunkowań, określania celów psychoterapii, sposobów ich osiągnięcia wobec pacjentów dorosłych oraz dzieci i młodzieży;
- 3) formułowania diagnozy zgodnej z założeniami wybranego podejścia humanistyczno-doświadczeniowego oraz z uwzględnieniem wybranego systemu klasyfikacji;
- 4) dobierania formy psychoterapii oraz zawierania kontraktu z dziećmi, młodzieżą i ich rodzinami lub opiekunami oraz z pacjentami dorosłymi;
- 5) obserwacji i rozumienia pacjentów w różnym wieku;
- 6) konstruowania hipotez i ich weryfikowania;
- 7) stosowania interwencji terapeutycznych w zależności od wieku pacjenta i formy psychoterapii (w tym Gestalt Play Therapy, metafory, bajki, eksternalizacja objawu);
- 8) stosowania oddziaływań adekwatnych do etapów procesu psychoterapii i wieku pacjenta;
- 9) oceny wpływu oddziaływań na zmiany zachodzące w pacjencie z uwzględnieniem specyfiki rozwojowej;
- 10) obserwacji i rozumienia siebie w procesie psychoterapii;
- 11) rozumienia procesu psychoterapeutycznego w zależności od formy psychoterapii i wieku pacjenta;
- 12) przewidywania trudności;
- 13) rozumienia zjawisk występujących w zespole, w którym pracuje psychoterapeuta w zależności od formy psychoterapii i wieku pacjentów;
- 14) rozumienia i kończenia procesu psychoterapeutycznego, w tym zaistniałych trudności i ewentualnych modyfikacji oraz powodów ewentualnego przerwania psychoterapii;
- 15) współpracy z zespołami interdyscyplinarnymi oraz podsystemami zaangażowanymi w proces zdrowienia.

Czas trwania kursu:

150 godzin, w tym co najmniej 100 godzin konceptualizacji i superwizji psychoterapii pacjentów dziecięcych i młodzieżowych).

Formy zajęć kursu:

Ćwiczenia praktyczne.

Sposób zaliczenia kursu:

Superwizor zaświadcza, że osoba odbywająca szkolenie specjalizacyjne opanowała wymagane umiejętności praktyczne. Kierownik specjalizacji potwierdza w elektronicznej karcie specjalizacji (EKS) ocenę uzyskaną z zaliczenia kursu.

MODUŁ VII

Własne doświadczenie psychoterapeutyczne cz. 2 - psychoterapia własna

1. Kurs specjalizacyjny: „Psychoterapia własna indywidualna lub grupowa”

(w czasie kursu uczestnik odbywa psychoterapię własną w podejściu humanistyczno-doświadczeniowym (psychoterapia Gestalt lub psychoterapia skoncentrowana na emocjach lub w innym podejściu humanistyczno-doświadczeniowym) w formie oddziaływań indywidualnych lub grupowych. Psychoterapia własna powinna obejmować co najmniej 100 sesji psychoterapii indywidualnej.)

Wykaz umiejętności praktycznych:

Oczekuje się, że po ukończeniu stażu uczestnik wykaże się:

- 1) umiejętnościami umożliwiającymi autodiagnozę własnych trwałych wzorców relacyjnych i mechanizmów funkcjonowania, w tym w relacji psychoterapeutycznej.

Czas trwania stażu:

250 godzin.

Formy zajęć stażu:

Praca własna. Dodatkowo rekomendowane jest uczestnictwo w grupie genogramowej prowadzonej przez certyfikowanego psychoterapeutę.

Sposób zaliczenia stażu:

Zaświadczenie od prowadzącego psychoterapeutę, potwierdzające uczestnictwo w psychoterapii własnej.

MODUŁ VIII

Staż kierunkowy

1. Staż kierunkowy: „Staż w placówkach zajmujących się diagnozowaniem i leczeniem zaburzeń psychicznych w wieku dorosłym z użycie psychoterapii”.

Cel stażu:

W czasie stażu osoba specjalizująca się uczestniczy w podstawowych czynnościach diagnostycznych i terapeutycznych jako członek zespołu. Przyswaja wiedzę dotyczącą zaburzeń i chorób psychicznych, zaburzeń osobowości i zachowania osób dorosłych oraz nabywa umiejętności praktyczne w przeprowadzaniu oceny klinicznej w/w zaburzeń i planowaniu oraz prowadzeniu leczenia.

Zakres umiejętności praktycznych:

Oczekuje się, że po ukończeniu stażu uczestnik wykaże się umiejętnościami:

- 1) definiowania, rozpoznawania i różnicowania objawów zaburzeń i chorób psychicznych, zaburzeń osobowości i zachowania osób dorosłych;
- 2) prowadzenia pacjenta z rozpoznaniem klinicznym we współpracy z psychiatrą;
- 3) wskazania metod postępowania psychoterapeutycznego z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb i zasobów pacjenta oraz wiedzy o wskazaniach do farmakoterapii i podstawowym działaniu najczęściej stosowanych leków;
- 4) przekazu wyników diagnozy i aktualnej sytuacji pacjenta członkom zespołu terapeutycznego.

Czas trwania stażu:

120 godzin.

Miejsce stażu:

Staż powinien być realizowany w klinice albo oddziale psychiatrycznym o charakterze stacjonarnym lub dziennym lub innych placówkach prowadzących psychoterapię (poradnia zdrowia psychicznego, centrum zdrowia psychicznego, centrum psychoterapii, klinika lub oddział leczenia nerwic, ośrodek leczenia uzależnień, ośrodek interwencji kryzysowej, ośrodki pobytu dziennego, zespół leczenia środowiskowego).

Sposób zaliczenia stażu:

Kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej i sprawdzian umiejętności praktycznych objętych programem stażu kierunkowego. Kierownik specjalizacji potwierdza w elektronicznej karcie specjalizacji (EKS) ocenę uzyskaną z zaliczenia stażu kierunkowego.

2. Staż kierunkowy: „Staż w placówkach zajmujących się diagnozowaniem i leczeniem zaburzeń psychicznych dzieci i młodzieży z zastosowaniem psychoterapii”

Cel stażu:

W czasie stażu osoba specjalizująca się uczestniczy w podstawowych czynnościach diagnostycznych i oddziaływaniach terapeutycznych jako członek zespołu. Przyswaja wiedzę dotyczącą zaburzeń i chorób psychicznych, zaburzeń rozwoju, emocjonalnych i behawioralnych wieku rozwojowego oraz nabywa umiejętności praktyczne w przeprowadzaniu oceny klinicznej w/w zaburzeń i planowaniu oraz prowadzeniu leczenia i psychoterapii.

Zakres umiejętności praktycznych:

Oczekuje się, że po ukończeniu stażu uczestnik wykaże się umiejętnościami:

- 1) definiowania, rozpoznawania i różnicowania objawów zaburzeń i chorób psychicznych, zaburzeń rozwoju, emocjonalnych i behawioralnych wieku rozwojowego;
- 2) prowadzenia pacjenta z rozpoznaniem klinicznym we współpracy z psychiatrą;
- 3) wskazania metod postępowania psychoterapeutycznego z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb i zasobów pacjenta w wieku rozwojowym oraz wiedzy o wskazaniach do farmakoterapii i podstawowym działaniu najczęściej stosowanych leków;
- 4) przekazu wyników diagnozy i aktualnej sytuacji pacjenta w wieku rozwojowym członkom zespołu terapeutycznego.

Czas trwania stażu:

240 godzin.

40 godzin przeznaczonych na realizację w/w stażu klinicznego powinno odbywać się w placówkach stosujących terapię systemową rodzin.

Miejsce stażu:

Nie mniej niż 120 godzin stażu powinno być realizowane w klinice albo oddziale psychiatrycznym wieku rozwojowego o charakterze stacjonarnym. Pozostała część stażu powinna być realizowana w innych placówkach prowadzących psychoterapię dzieci i młodzieży lub placówkach zajmujących się leczeniem osób dorosłych, uznanych przez kierownika merytorycznego kursu. Mogą to być na przykład: oddziały dzienne psychiatryczne, poradnie zdrowia psychicznego, centra zdrowia psychicznego, środowiskowe poradnie psychologiczne, środowiskowe centra zdrowia psychicznego, centra psychoterapii, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, ośrodki pobytu dziennego, Ośrodki Wczesnej Interwencji, MOS-y, MOW-y, organizacje pozarządowe.

Sposób zaliczenia stażu:

Kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej i sprawdzian umiejętności praktycznych objętych programem stażu kierunkowego. Kierownik specjalizacji potwierdza w elektronicznej karcie specjalizacji (EKS) ocenę uzyskaną z zaliczenia stażu kierunkowego.

V. BLOK SZCZEGÓŁOWY PODEJŚCIE INTEGRACYJNE

Psychoterapia integracyjna łączy główne szkoły psychoterapii na poziomie ich koncepcji teoretycznych (metateoria) oraz wiedzy praktycznej i klinicznej. Podejście to opisuje uniwersalne zjawiska psychiczne i uniwersalne czynniki leczące. Jak wykazuje praktyka, psychoterapeuta integracyjny odwołuje się najczęściej do założeń jednego wybranego nurtu terapeutycznego i asymiluje jednocześnie wiedzę z innych uznanych modalności terapeutycznych. Dobiera on optymalne strategie i procedury zorientowane na potrzeby pacjenta i jego systemu rodzinnego, z uwzględnieniem specyfiki zgłaszanych problemów. W podejściu tym sposoby diagnozowania określonych problemów klinicznych i zaburzeń psychicznych, jak i związane z nimi metody leczenia, wynikają z potwierdzonych naukowo badań (psychoterapia oparta na dowodach).

Prezentowany tu model szkolenia obejmuje minimalne wymagania oraz rekomendacje uwzględniające teoretyczne i praktyczne podstawy podejścia integracyjnego oraz rozwoju własnego psychoterapeuty w tym ujęciu, a także specyfikę wybranych modeli, ze szczególnym uwzględnieniem modelu integracyjnego asymilatywnego oraz odniesienia do praktyki opartej na dowodach naukowych.

1. ZAŁOŻENIA ORGANIZACYJNO-PROGRAMOWE

A. Cele szkolenia specjalizacyjnego

Celem kształcenia jest przygotowanie osoby odbywającej szkolenie specjalizacyjne do prowadzenia psychoterapii, w szczególności dzieci, młodzieży oraz rodzin, w tym budowania konceptualizacji problemu pacjenta z uwzględnieniem kontekstu kulturowego i środowiskowego, w tym rodzinnego, planowania postępowania terapeutycznego i/lub rehabilitacyjnego oraz prowadzenia samodzielnej pracy psychoterapeutycznej.

B. Sposób organizacji szkolenia

Kształcenie w V bloku szczegółowym odbywa się w wybranym przez osobę odbywającą szkolenie specjalizacyjne, podejściu integracyjnym. Specjalistyczny blok szczegółowy realizowany jest w formie 6 modułów obejmujących 4 kursy specjalizacyjne i 3 staże kierunkowe.

C. Czas trwania szkolenia

Szkolenie specjalizacyjne w zakresie V bloku szczegółowego trwa 3,5 roku.

Plan kształcenia bloku szczegółowego w podejściu integracyjnym. Moduły, kursy specjalizacyjne, staże	Liczba godzin
MODUŁ III Teoria i praktyka w modelu integracyjnym Kurs specjalizacyjny: 1. Teoria i praktyka w modelu integracyjnym	90
MODUŁ IV Terapia integracyjna w leczeniu zaburzeń i problemów psychicznych dzieci, młodzieży i dorosłych	

Kurs specjalizacyjny: 1. Terapia integracyjna w leczeniu zaburzeń i problemów psychicznych dzieci, młodzieży i dorosłych	110
MODUŁ V Terapia integracyjna a specyficzne problemy kliniczne wieku rozwojowego Kurs specjalizacyjny: 1. Terapia integracyjna a specyficzne problemy kliniczne wieku rozwojowego	150
MODUŁ VI Własne doświadczenie psychoterapeutyczne cz. 1 - konceptualizacja i supervizja Kurs specjalizacyjny: 1. Konceptualizacja i supervizja w podejściu integracyjnym	150
MODUŁ VII Własne doświadczenie psychoterapeutyczne cz. 2 - terapia własna Staż kierunkowy: 1. Terapia własna indywidualna lub grupowa	250
MODUŁ VIII Staż kierunkowy Staże kierunkowe: 1. Staż kierunkowy w placówkach zajmujących się diagnozowaniem i leczeniem zaburzeń psychicznych dzieci i młodzieży z użyciem psychoterapii 2. Staż kierunkowy w placówkach zajmujących się diagnozowaniem i leczeniem zaburzeń psychicznych w wieku dorosłym z użyciem psychoterapii	240 120
Ogółem czas trwania bloku szczegółowego	1110
Ogółem czas trwania bloku podstawowego	90
Ogółem czas trwania szkolenia	1200
Staż podstawowy	2088
Kurs jednolity: Prawo medyczne	16
	Liczba dni roboczych
Urlopy wypoczynkowe	104
Dni ustawowo wolne od pracy	52
Ogółem czas trwania szkolenia specjalizacyjnego	1044

2. SZCZEGÓŁOWY ZAKRES WIEDZY TEORETYCZNEJ I WYKAZ UMIEJĘTNOŚCI PRAKTYCZNYCH

Moduł III

Teoria i praktyka w modelu integracyjnym

1. Kurs specjalizacyjny: „Teoria i praktyka w modelu integracyjnym”

Zakres wiedzy teoretycznej:

- 1) Epistemologia psychoterapii (cybernetyka I i II rzędu).
- 2) Wybrane teorie integracji podejść w psychoterapii.
- 3) Uniwersalne czynniki leczące w psychoterapii a efektywność leczenia.
- 4) Rola języka i tworzenie konstruktów rzeczywistości i modeli terapeutycznych.
- 5) Zasady współdziałania systemów i modeli terapeutycznych (systemy terapeutyczne a systemy problemowe).
- 6) Psychoterapia w modelu biopsychospołecznym.
- 7) Teoria i proces zmiany psychologicznej a interwencje terapeutyczne w rozumieniu integracyjnym.
- 8) Ewaluacja procesu zmiany i efektywności terapii.
- 9) Zasady praktyki terapeutycznej opartej na dowodach.
- 10) Relacja i przymierze terapeutyczne w podejściu integracyjnym.
- 11) Wieloczynnikowe rozumienie mechanizmów zaburzeń i chorób psychicznych (myśli, uczucia, zachowania, biologia, wzorce interpersonalne, systemy społeczne, kultura, duchowość).

Wykaz umiejętności w zakresie nabytej wiedzy i umiejętności praktycznych:

Oczekuje się, że po ukończeniu kursu uczestnik wykaże się:

- 1) umiejętnością budowania przemyśla terapeutycznego i świadomość własnego funkcjonowania w relacji psychoterapeutycznej;
- 2) umiejętnością zbierania informacji niezbędnych do tworzenia konceptualizacji w paradygmacie integracyjnym;
- 3) umiejętnością konstruowania wielowymiarowych hipotez diagnostycznych i terapeutycznych oraz rozumienia wieloczynnikowych uwarunkowań problemów i zaburzeń pacjentów;
- 4) zdolnością formułowania kontraktu i uzgadniania celów terapii oraz ich reewaluacja;
- 5) zdolnością rozpoznawania etapów indywidualnego i rodzinnego procesu terapeutycznego zgodnie z założeniami modelu transteoretycznego i planowania adekwatnych interwencji.

Czas trwania kursu:

90 godzin.

Formy zajęć kursu:

Wykłady (50 godzin), ćwiczenia praktyczne (40 godzin).

Sposób zaliczenia kursu:

Sprawdzian z zakresu wiedzy określonej programem kursu. Kierownik specjalizacji potwierdza w elektronicznej karcie specjalizacji (EKS) ocenę uzyskaną z zaliczenia kursu.

Moduł IV

Terapia integracyjna w leczeniu zaburzeń i problemów psychicznych dzieci, młodzieży i dorosłych

1. Kurs specjalizacyjny: „Terapia integracyjna w leczeniu zaburzeń i problemów psychicznych dzieci, młodzieży i dorosłych”

Zakres wiedzy teoretycznej:

- 1) Ocena i analiza różnicowa wybranych modeli, koncepcji i strategii terapeutycznych.
- 2) Zastosowanie wyników badań i praktyk opartych na dowodach, w wybranym kontekście klinicznym i settingu terapeutycznym.
- 3) Wielowymiarowa konceptualizacja przypadku klinicznego - odniesienie do teorii i praktyki.
- 4) Zintegrowany plan terapeutyczny ukierunkowany na potrzeby jednostki i systemu rodzinnego.
- 5) Monitorowanie i ewaluacja procesu zmiany w terapii i adekwatności interwencji terapeutycznych.
- 6) Aktywowanie zasobów psychologicznych i systemowych oraz sieci społecznych w procesie leczenia.
- 7) Zastosowania podejścia integracyjnego w zależności od etapu rozwojowego dziecka.

Wykaz umiejętności w zakresie nabytej wiedzy i umiejętności praktycznych:

Oczekuje się, że po ukończeniu kursu uczestnik wykaże się:

- 1) pogłębioną zdolnością odwoływania się do różnorodnych systemów diagnostycznych i integrowania wiedzy teoretycznej w spójny model terapeutyczny;
- 2) umiejętnością uwzględniania w planie terapeutycznym zindywidualizowanych potrzeb pacjenta oraz możliwości i ograniczeń systemowo-rodzinnych i sieci społecznych;
- 3) zdolnością monitorowania i oceny postępów terapii oraz adekwatności stosowanych interwencji terapeutycznych;
- 4) umiejętnością stosowania szerokiego repertuaru technik terapeutycznych, w zależności od fazy rozwojowej dziecka (w tym terapii przez zabawę, metafory, bajki, eksternalizacja objawu);
- 5) zdolnością dostosowywania zintegrowanego planu terapii w zależności od settingu terapeutycznego i specyfiki problemów klinicznych;
- 6) umiejętnością prowadzenia terapii indywidualnej, grupowej oraz rodzinnej z wykorzystaniem zespołów reflektujących;
- 7) umiejętnością współpracy z zespołami interdyscyplinarnymi oraz podsystemami zaangażowanymi w proces zdrowienia.

Czas trwania kursu:

110 godzin.

Formy zajęć kursu:

Wykłady (40 godzin), ćwiczenia praktyczne (70 godzin).

Sposób zaliczenia kursu:

Sprawdzian z zakresu wiedzy określonej programem kursu. Kierownik specjalizacji potwierdza w elektronicznej karcie specjalizacji (EKS) ocenę uzyskaną z zaliczenia kursu.

Moduł V

Terapia integracyjna a specyficzne problemy kliniczne wieku rozwojowego

1. Kurs specjalizacyjny: „Terapia integracyjna a specyficzne problemy kliniczne wieku rozwojowego”

Zakres wymaganej wiedzy:

- 1) Konceptualizacja i opracowanie indywidualnego i systemowego planu terapeutycznego specyficznych zaburzeń rozwojowych i psychicznych u dzieci i młodzieży (terapia oparta na dowodach).
- 2) Zaburzenia lękowe w okresie rozwojowym (zespół lęku uogólnionego, napady paniki, fobie proste, fobie społeczne, zaburzenia obsesyjno-kompulsyjne) - postępowanie terapeutyczne w podejściu integracyjnym.
- 3) Zaburzenia afektywne i psychotyczne – konceptualizacja w paradygmacie integracyjnym.
- 4) Wybrane modele teoretyczne i postępowania terapeutycznego w leczeniu zaburzeń emocjonalnych i somatyzacyjnych u dzieci i młodzieży.
- 5) Terapia integracyjna ofiar przemocy seksualnej, emocjonalnej i fizycznej.
- 6) Uzależnienia, dysfunkcje w rozwoju osobowości oraz zaburzenia ze spektrum autyzmu - współczesne rozumienie i leczenie w modelu integracyjnym.
- 7) Wielowymiarowe zintegrowane leczenie zaburzeń odżywiania, zaburzeń zachowania oraz zaburzeń aktywności i uwagi.
- 8) Terapia zachowań autodestruktywnych, samookaleczeń oraz tendencji samobójczych.

Wykaz umiejętności w zakresie nabytej wiedzy i umiejętności praktycznych:

Oczekuje się, że po ukończeniu kursu uczestnik wykaże się:

- 1) umiejętnością formułowania hipotez diagnostycznych, celów terapeutycznych i planowania interwencji terapeutycznych w odniesieniu do różnych problemów klinicznych pacjentów w wieku rozwojowym;
- 2) zdolnością budowania przymierza terapeutycznego i bezpiecznego settingu terapeutycznego z dzieckiem i jego rodziną;
- 3) umiejętnością prowadzenia terapii indywidualnej, rodzinnej lub grupowej pacjentów w wieku rozwojowym w zależności od specyfiki problemu klinicznego oraz dostępnych zasobów środowiskowych;
- 4) zdolnością monitorowania postępów stosowanego zintegrowanego modelu psychoterapii w pracy z dziećmi i młodzieżą i analiza danych;
- 5) umiejętnością odwoływania się do sprawdzonych i potwierdzonych naukowo modeli leczenia specyficznych zaburzeń i problemów psychicznych wieku rozwojowego;
- 6) umiejętnością elastycznego stosowania różnorodnych technik terapeutycznych w zależności od wieku dziecka i charakteru zaburzenia;
- 7) umiejętnością formułowania podsumowania przeprowadzonych oddziaływań z oceną realizacji celów, zaistniałych trudności i ewentualnych modyfikacji, oceną korzyści, powodów ewentualnego przerwania terapii, dalszych planów terapeutycznych w stosunku do pacjenta w wieku rozwojowym;
- 8) zdolnością aktywizowania zasobów psychologicznych dziecka oraz jego systemu rodzinnego w procesie leczenia.

Czas trwania kursu:

150 godzin.

Formy zajęć kursu:

Wykłady, ćwiczenia praktyczne (100 godzin).

Sposób zaliczenia kursu:

Sprawdzian z zakresu wiedzy określonej programem kursu. Kierownik specjalizacji potwierdza w elektronicznej karcie specjalizacji (EKS) ocenę uzyskaną z zaliczenia kursu.

MODUŁ VI

Własne doświadczenie psychoterapeutyczne cz1. - konceptualizacja i superwizja

1. Kurs specjalizacyjny: „Konceptualizacja i superwizja w podejściu integracyjnym”

(w czasie kursu praca psychoterapeutyczna prowadzona metodami nabytymi w trakcie szkolenia przez osobę odbywającą szkolenie specjalizacyjne podlega superwizji).

Treści nauczania:

- 1) Superwizja i konceptualizacja przypadków w podejściu integracyjnym.
- 2) Praktyka psychoterapeutyczna pod superwizją.

Wykaz umiejętności praktycznych utrwalanych w przebiegu zajęć superwizyjnych:

Oczekuje się, że po ukończeniu kursu uczestnik wykaże się:

- 1) umiejętnością konstruowania wielowymiarowych hipotez diagnostycznych i terapeutycznych;
- 2) umiejętnością konceptualizacji w paradygmacie integracyjnym na podstawie zebranych i zweryfikowanych danych;
- 3) umiejętnością budowania przemierza terapeutycznego i świadomość własnego funkcjonowania w relacji psychoterapeutycznej;
- 4) zdolnością uzgadniania celów terapii oraz formułowania zasad kontraktu;
- 5) zdolnością rozpoznawania etapów indywidualnego i rodzinnego procesu terapeutycznego i wzmacnianie zmiany w pożądanym kierunku;
- 6) zdolnością dostosowywania zintegrowanego planu terapii w zależności od settingu terapeutycznego, specyfiki problemów klinicznych oraz napotkanych trudności;
- 7) umiejętnością uwzględniania w planie terapeutycznym zindywidualizowanych potrzeb pacjenta oraz możliwości i ograniczeń systemowo-rodzinnych i sieci społecznych;
- 8) umiejętnością stosowania psychoterapii indywidualnej, rodzinnej i grupowej w okresie rozwojowym;
- 9) zdolnością monitorowania i oceny postępów terapii oraz adekwatności stosowanych interwencji terapeutycznych;
- 10) umiejętnością stosowania szerokiego repertuaru technik terapeutycznych, w zależności od fazy rozwojowej dziecka (w tym terapii przez zabawę, metafory, bajki, eksternalizację objawów);
- 11) umiejętnością współpracy z zespołami interdyscyplinarnymi oraz podsystemami zaangażowanymi w proces zdrowienia;
- 12) zdolnością rozpoznawania niepowodzeń w terapii i analiza ich przyczyn.

Czas trwania kursu:

150 godzin, w tym co najmniej w tym co najmniej 75 godzin przeznaczonych na superwizję terapii systemowej rodzin pacjentów dziecięcych i młodzieżowych.

Formy zajęć kursu:

Ćwiczenia praktyczne.

Sposób zaliczenia kursu:

Superwizor zaświadcza, że osoba odbywająca szkolenie specjalizacyjne opanowała wymagane umiejętności praktyczne. Kierownik specjalizacji potwierdza w elektronicznej karcie specjalizacji (EKS) ocenę uzyskaną z zaliczenia kursu.

MODUŁ VII

Własne doświadczenie psychoterapeutyczne cz. 2 - psychoterapia własna

1. Kurs specjalizacyjny: „Psychoterapia własna indywidualna lub grupowa”

(w czasie kursu uczestnik realizuje własną pracę nad osobistymi doświadczeniami, prowadzoną w formie oddziaływań indywidualnych lub grupowych).

Wykaz umiejętności praktycznych:

Oczekuje się, że po ukończeniu stażu uczestnik będzie posiadał:

- 1) umiejętności umożliwiające uzyskanie wiedzy o własnym funkcjonowaniu, poznawanie własnych sposobów przeżywania i cech osobowości zgodnie z danym podejściem, elementy autorefleksji i analizy własnego funkcjonowania w relacji psychoterapeutycznej

Czas trwania stażu:

250 godzin.

Formy zajęć kursu:

Praca własna.

Sposób zaliczenia kursu:

Zaświadczenie od prowadzącego psychoterapeuty potwierdzające uczestniczenie w terapii własnej.

MODUŁ VIII

Staż kierunkowy

Uwaga: Nie mniej niż 120 z 360 godzin przeznaczonych na realizację w/w staży kierunkowych powinno odbywać się w ośrodkach stosujących systemową terapię rodzin. Moduł realizowany jest w formie staży kierunkowych.

1. Staż kierunkowy: „Staż w placówkach zajmujących się diagnozowaniem i leczeniem zaburzeń psychicznych dzieci i młodzieży z użyciem psychoterapii”

Cel stażu:

W czasie stażu osoba odbywająca szkolenie specjalizacyjne uczestniczy w podstawowych czynnościach diagnostycznych i terapeutycznych jako członek zespołu. Przyswaja wiedzę dotyczącą zaburzeń i chorób psychicznych, zaburzeń rozwoju, emocjonalnych i behawioralnych wieku rozwojowego oraz nabywa umiejętności praktyczne w przeprowadzaniu oceny klinicznej w/w zaburzeń i planowaniu oraz prowadzeniu leczenia.

Zakres umiejętności praktycznych:

Oczekuje się, że po ukończeniu stażu uczestnik wykaże się umiejętnościami:

- 1) definiowania, rozpoznawania i różnicowania objawów zaburzeń i chorób psychicznych, zaburzeń rozwoju, emocjonalnych i behawioralnych wieku rozwojowego;
- 2) prowadzenia pacjenta z rozpoznaniem klinicznym we współpracy z psychiatrą;
- 3) wskazania adekwatnych metod postępowania psychoterapeutycznego uwzględnieniem indywidualnych potrzeb chorego oraz wiedzy o wskazaniach do farmakoterapii i podstawowym działaniu najczęściej stosowanych leków;
- 4) przekazu wyników diagnozy członkom zespołu terapeutycznego.

Czas trwania stażu:

Nie mniej niż 240 godzin.

Miejsce stażu:

Nie mniej niż 120 godzin stażu powinno być realizowane w klinice albo oddziale psychiatrycznym wieku rozwojowego o charakterze stacjonarnym. Pozostała część stażu powinna być realizowana w innych placówkach prowadzących psychoterapię dzieci i młodzieży lub placówkach zajmujących się leczeniem osób dorosłych, uznanych przez kierownika merytorycznego kursu. Mogą to być na przykład: oddziały dzienne psychiatryczne, poradnie zdrowia psychicznego, centra zdrowia psychicznego, środowiskowe poradnie psychologiczne, środowiskowe centra zdrowia psychicznego, centra psychoterapii, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, ośrodki pobytu dziennego, Ośrodki Wczesnej Interwencji, MOS-y, MOW-y, organizacje pozarządowe.

Sposób zaliczenia stażu:

Kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej i sprawdzian umiejętności praktycznych objętych programem stażu kierunkowego. Kierownik specjalizacji potwierdza w elektronicznej karcie specjalizacji (EKS) ocenę uzyskaną z zaliczenia stażu kierunkowego.

2. Staż kierunkowy: „Staż w placówkach zajmujących się diagnozowaniem i leczeniem zaburzeń psychicznych w wieku dorosłym z użyciem psychoterapii”.

Cel stażu:

W czasie stażu osoba odbywająca szkolenie specjalizacyjne uczestniczy w podstawowych czynnościach diagnostycznych i terapeutycznych jako członek zespołu. Przyswaja wiedzę dotyczącą zaburzeń i chorób psychicznych, zaburzeń osobowości i zachowania osób dorosłych oraz nabywa umiejętności praktyczne w przeprowadzaniu oceny klinicznej w/w zaburzeń i planowaniu oraz prowadzeniu leczenia.

Zakres umiejętności praktycznych:

Oczekuje się, że po ukończeniu stażu uczestnik wykaże się umiejętnościami:

- 1) definiowania, rozpoznawania i różnicowania objawów zaburzeń i chorób psychicznych, zaburzeń osobowości i zachowania osób dorosłych;
- 2) prowadzenia pacjenta z rozpoznaniem klinicznym we współpracy z psychiatrą;
- 3) wskazania adekwatnych metod postępowania psychoterapeutycznego z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb chorego oraz wiedzy o wskazaniach do farmakoterapii i podstawowym działaniu najczęściej stosowanych leków;
- 4) przekazu wyników diagnozy członkom zespołu terapeutycznego.

Czas trwania stażu:

Nie więcej niż 120 godzin.

Miejsce stażu:

Staż powinien być realizowany w klinice albo oddziale psychiatrycznym o charakterze stacjonarnym lub dziennym lub innych placówkach prowadzących psychoterapię (poradnia zdrowia psychicznego, centrum zdrowia psychicznego, centrum psychoterapii, klinika lub oddział leczenia nerwic, ośrodek leczenia uzależnień, ośrodek interwencji kryzysowej, ośrodki pobytu dziennego, zespół leczenia środowiskowego).

Sposób zaliczenia stażu:

Kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej i sprawdzian umiejętności praktycznych objętych programem stażu kierunkowego. Kierownik specjalizacji potwierdza w elektronicznej karcie specjalizacji (EKS) ocenę uzyskaną z zaliczenia stażu kierunkowego.

4. FORMY I METODY SAMOKSZTAŁCENIA

A. Przygotowanie pracy pogładowej lub oryginalnej

Osoba realizująca szkolenie specjalizacyjne zobowiązana jest do przygotowania pod kierunkiem kierownika specjalizacji pracy pogładowej lub pracy oryginalnej z dziedziny psychoterapii dzieci i młodzieży.

B. Studiowanie piśmiennictwa

Osoba realizująca szkolenie specjalizacyjne w toku całego procesu specjalizacyjnego jest zobowiązana pogłębiać wiedzę przez stałe śledzenie i studiowanie literatury fachowej polskiej i obcojęzycznej dotyczącej psychoterapii dzieci i młodzieży. Zalecane piśmiennictwo podane jest w załączniku do programu specjalizacji. Piśmiennictwo będzie okresowo aktualizowane.

5. METODY OCENY WIEDZY TEORETYCZNEJ I NABYTYCH UMIEJĘTNOŚCI PRAKTYCZNYCH

A. Kolokwia i sprawdziany umiejętności praktycznych

Osoba realizująca szkolenie specjalizacyjne zdaje kolokwia i sprawdziany:

- 1) na zakończenie kursu specjalizacyjnego sprawdzian z zakresu wiedzy teoretycznej objętej programem danego kursu;
- 2) na zakończenie stażu kierunkowego kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej i sprawdzian umiejętności praktycznych objętych programem stażu kierunkowego;
- 3) na zakończenie modułu kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej objętej programem danego modułu;
- 4) zaliczenie przez superwizora nagrań lub zapisów dwóch sesji psychoterapeutycznych prowadzonych przez osobę odbywającą szkolenie specjalizacyjne, w tym co najmniej jedna z nich musi dotyczyć pacjenta w wieku rozwojowym, przy czym sesje te powinny odnosić się do różnych etapów terapii;
- 5) zaliczenie przez superwizora przedstawionych na piśmie dwóch opisów przypadków terapii różnych problemów klinicznych pacjentów, w tym co najmniej jednego pacjenta w wieku rozwojowym, przy czym przedmiotem opisu może być jedna terapia zakończona i jedna terapia w toku;

B. Ocena pracy pogładowej lub oryginalnej

Oceny i zaliczenia przygotowanej pracy pogładowej lub oryginalnej dotyczącej przeglądu piśmiennictwa lub własnych badań oryginalnych lub kazuistyki w obszarze problematyki psychoterapii, w szczególności psychoterapii dzieci i młodzieży dokonuje kierownik specjalizacji.

C. Ocena znajomości piśmiennictwa

Osoba realizująca szkolenie specjalizacyjne przedstawia sprawozdanie z przeglądu piśmiennictwa fachowego - jeden raz w roku. Oceny dokonuje kierownik specjalizacji.

II. STANDARDY SZKOLENIA SPECJALIZACYJNEGO

---

1. Liczba i kwalifikacje kadry dydaktycznej

- 1) Jednostka szkoląca zapewnia kadrę dydaktyczną, posiadającą merytoryczną wiedzę i umiejętności praktyczne w dziedzinach związanych z realizowanym programem specjalizacji, zapewniającą wysoki poziom szkolenia specjalizacyjnego – odpowiednio wykwalifikowane osoby, które będą realizować zajęcia dydaktyczne przewidziane w programie kursów specjalizacyjnych i staży kierunkowych, posiadające wiedzę teoretyczną i umiejętności praktyczne związane z realizowanym programem kursu lub stażu.
- 2) Jednostka szkoląca posiada w swojej dokumentacji imienną listę osób prowadzących zajęcia w ramach poszczególnych modułów nauczania.
- 3) Jednostka szkoląca powołuje zespół do spraw szkolenia specjalizacyjnego, w skład którego wchodzi kierownik naukowy oraz kierownik merytoryczny szkolenia specjalizacyjnego. Kierownikiem naukowym szkolenia specjalizacyjnego może zostać osoba posiadająca dorobek naukowy oraz wykształcenie w zakresie psychoterapii lub dziedzin bezpośrednio związanych z psychoterapią dzieci i młodzieży. Natomiast kierownikiem merytorycznym szkolenia specjalizacyjnego może zostać osoba posiadająca specjalizację w dziedzinie psychoterapii dzieci i młodzieży lub, w okresie przejściowym, posiadająca wykształcenie uznane za równoważne z kwalifikacjami specjalisty w zakresie psychoterapii dzieci i młodzieży, będąca superwizorem psychoterapii. Funkcje te łącznie może pełnić jedna osoba posiadająca wymienione kwalifikacje. Zadaniem zespołu jest koordynowanie i organizowanie szkolenia specjalizacyjnego oraz sprawowanie nadzoru nad realizacją programu szkolenia specjalizacyjnego.
- 4) Jednostka szkoląca zapewnia odpowiednią liczbę specjalistów, którzy mogą pełnić rolę kierownika specjalizacji.
- 5) Kierownikiem specjalizacji może być osoba posiadająca tytuł specjalisty w dziedzinie psychoterapii dzieci i młodzieży lub w dziedzinie pokrewnej albo osoba, posiadająca decyzję ministra właściwego do spraw zdrowia o uznaniu dotychczasowego doświadczenia zawodowego lub dorobku naukowego za równoważny ze zrealizowaniem programu szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie psychoterapii dzieci i młodzieży
- 6) Opiekunem stażu kierunkowego może być osoba posiadająca tytuł specjalisty w dziedzinie psychoterapii dzieci i młodzieży lub w dziedzinie pokrewnej albo osoba posiadająca decyzję ministra właściwego do spraw zdrowia o uznaniu dotychczasowego doświadczenia zawodowego lub dorobku naukowego za równoważny ze zrealizowaniem programu szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie psychoterapii dzieci i młodzieży lub osoba wykonująca co najmniej przez 3 lata w ciągu ostatnich 5 lat czynności zawodowe zgodne z programem szkolenia specjalizacyjnego, wyznaczona za jej zgodą, przez kierownika jednostki szkolącej.
- 7) Superwizor psychoterapii jest osobą posiadającą certyfikat psychoterapeuty od co najmniej pięciu lat oraz certyfikat superwizora, potwierdzający uprawnienia do prowadzenia nadzoru merytorycznego nad procesem psychoterapii, wydany przez towarzystwa lub stowarzyszenia, wydające certyfikaty psychoterapeuty i superwizora psychoterapii, posiadająca co najmniej 7-letnie doświadczenie w prowadzeniu psychoterapii.

Wymagania dotyczące osób prowadzących zajęcia

Blok podstawowy

Moduł I

- 1) specjalista w dziedzinie psychoterapii dzieci i młodzieży lub,
- 2) specjalista w dziedzinie psychiatrii dzieci i młodzieży lub
- 3) specjalista w dziedzinie psychologii klinicznej lub
- 4) specjalista w dziedzinie psychiatrii.

Moduł II

- 1) specjalista w dziedzinie psychoterapii dzieci i młodzieży lub
- 2) osoba posiadająca wykształcenie zapewniające standardy kształcenia w zakresie wiodących podejść psychoterapeutycznych. W przypadku prowadzenia zajęć dotyczących poszczególnych kierunków psychoterapeutycznych, zajęcia powinny być prowadzone przez certyfikowanego psychoterapeutę z danego podejścia.
- 3) w szczególnych przypadkach możliwe jest prowadzenie wybranych wykładów/seminariów przez osobę będącą specjalistą w danej dziedzinie.

I. Blok szczegółowy: Podejście psychoanalityczne oraz psychodynamiczne:

Moduł III, IV, V

- 1) w psychoanalizie i psychoterapii psychoanalitycznej: certyfikowany psychoanalityk lub certyfikowany psychoterapeuta psychoanalityczny.
- 2) w psychoterapii psychodynamicznej: certyfikowany psychoterapeuta o orientacji psychodynamicznej lub psychoanalitycznej.

Moduł VI

- 1) w psychoanalizie i psychoterapii psychoanalitycznej: certyfikowany superwizor psychoanalizy lub certyfikowany superwizor psychoterapii psychoanalitycznej w zależności od modelu szkolenia w obrębie danego nurtu w ramach podejścia psychoanalitycznego.
- 2) w psychoterapii psychodynamicznej: certyfikowany superwizor o orientacji psychodynamicznej lub psychoanalitycznej.
- 3) w podejściu psychoanalitycznym wymagane jest, żeby superwizja pracy psychoterapeutycznej z dziećmi i młodzieżą prowadzona była przez certyfikowanych superwizorów psychoanalizy dzieci i młodzieży lub certyfikowanych superwizorów psychoterapii psychoanalitycznej dzieci i młodzieży w zależności od modelu szkolenia w obrębie danego nurtu w ramach podejścia psychoanalitycznego. W podejściu psychodynamicznym rekomendowane jest by superwizja pracy psychoterapeutycznej z dziećmi i młodzieżą prowadzona była przez certyfikowanych superwizorów o orientacji psychodynamicznej lub psychoanalitycznej mających doświadczenie w psychoterapii i superwizji dzieci i młodzieży.

Moduł VII

- 1) w psychoanalizie i psychoterapii psychoanalitycznej: certyfikowany psychoanalityk szkoleniowy, certyfikowany psychoanalityk lub certyfikowany psychoterapeuta psychoanalityczny szkoleniowy w zależności od modelu szkolenia w obrębie danego nurtu psychoanalitycznego.
- 2) w psychoterapii psychodynamicznej: certyfikowany psychoterapeuta o orientacji psychodynamicznej lub psychoanalitycznej.

II. Blok szczegółowy: Podejście poznawczo behawioralne

Moduł III

Certyfikowany terapeuta poznawczo-behawioralny.

Moduł IV

- 1) Certyfikowany terapeuta poznawczo-behawioralny.
- 2) Certyfikowany terapeuta poznawczo-behawioralny z doświadczeniem w pracy z dziećmi i młodzieżą.

Moduł V

Certyfikowany terapeuta poznawczo-behawioralny z doświadczeniem w pracy z dziećmi i młodzieżą.

Moduł VI

- 1) Certyfikowany superwizor psychoterapii poznawczo-behawioralnej
- 2) Certyfikowany superwizor psychoterapii poznawczo-behawioralnej z doświadczeniem w prowadzeniu psychoterapii i superwizji psychoterapii pacjentów w wieku rozwojowym.

Moduł VII

- 1) Certyfikowany terapeuta poznawczo-behawioralny.
- 2) Certyfikowany terapeuta systemowy w zakresie pracy z genogramem.

III. Blok szczegółowy: Podejście systemowe:

Moduł III, IV, V

Certyfikowany psychoterapeuta pracujący w podejściu systemowym.

Moduł VI

- 1) Certyfikowany superwizor psychoterapii pracujący w podejściu systemowym.
- 2) Certyfikowany superwizor psychoterapii systemowej z doświadczeniem w prowadzeniu psychoterapii i superwizji psychoterapii systemowej pacjentów w wieku rozwojowym.

Moduł VII

Certyfikowany psychoterapeuta z doświadczeniem w prowadzeniu oddziaływań grupowych, terapii indywidualnej lub grup genogramowych.

IV. Blok szczegółowy: Podejście humanistyczno-doświadczeniowe

Moduł III, IV

Certyfikowany psychoterapeuta podejścia humanistyczno-doświadczeniowego.

Moduł V

Certyfikowany psychoterapeuta podejścia humanistyczno-doświadczeniowego, posiadający doświadczenie w pracy z dziećmi i młodzieżą.

Moduł VI

- 1) Certyfikowany superwizor podejścia humanistyczno-doświadczeniowego.
- 2) Certyfikowany superwizor podejścia humanistyczno-doświadczeniowego, posiadający doświadczenie w prowadzeniu psychoterapii i superwizji pacjentów w wieku rozwojowym.

Moduł VII

Certyfikowany psychoterapeuta podejścia humanistyczno-doświadczeniowego.

V. Blok szczegółowy: Podejście integracyjne

Moduł III, IV, V

Certyfikowany psychoterapeuta o orientacji integracyjnej.

Moduł VI

- 1) Certyfikowany superwizor psychoterapii o orientacji integracyjnej.
- 2) Certyfikowany superwizor psychoterapii o orientacji integracyjnej z doświadczeniem w prowadzeniu psychoterapii pacjentów w wieku rozwojowym.

Moduł VII:

Certyfikowany psychoterapeuta z doświadczeniem w prowadzeniu oddziaływań grupowych, terapii indywidualnej lub grup genogramowych.

2. Baza dydaktyczna szkolenia specjalizacyjnego

Szkolenie specjalizacyjne w dziedzinie psychoterapii dzieci i młodzieży może być realizowane przez jednostkę szkolącą, która została wpisana na listę jednostek posiadających akredytację prowadzoną przez dyrektora CMKP. Szkolenie specjalizacyjne może prowadzić jednostka szkoląca, która:

- 1) w warunkach publicznego ośrodka stacjonarnego lub dziennego prowadzi działalność leczniczą i psychoterapeutyczną, w tym od co najmniej 3 lat działalność psychoterapeutyczną ukierunkowaną na pacjentów w wieku rozwojowym, umożliwiającą odbywanie staży przewidzianych w programie specjalizacji lub
- 2) **jest podmiotem szkolącym w psychoterapii dzieci i młodzieży, który zapewnia prowadzenie staży przewidzianych w programie specjalizacji** i ma zawarte umowy z placówką lub placówkami opieki zdrowotnej, prowadzącymi w warunkach ośrodka stacjonarnego lub dziennego działalność leczniczą i psychoterapeutyczną, w tym od co najmniej 3 lat ukierunkowaną na pacjentów w wieku rozwojowym;
- 3) przedstawił informację o stosowanych formach psychoterapii oraz zasadach ich realizacji (pisemne przedstawienia modelu psychoterapii na jakim podmiot opiera prowadzoną praktykę terapeutyczną);
- 4) zapewnia dostęp do odpowiednich sal wykładowych, stosownie wyposażonych w konieczne do przeprowadzania zajęć pomoce dydaktyczne (tablica, flipchart, folie, pisaki, rzutnik multimedialny, komputer, dostęp do Internetu).
- 5) zawarła porozumienia z innymi podmiotami dotyczące prowadzenia kursów specjalizacyjnych lub staży kierunkowych określonych w programie specjalizacji, których prowadzenia nie może zapewnić w ramach swojej struktury organizacyjnej.

3. Wewnętrzny system oceny jakości kształcenia

Dla właściwego przebiegu procesu kształcenia poszczególne ośrodki szkolące dokonują analizy i oceny zdobywanych umiejętności i wiadomości na podstawie informacji zbieranych od osób odbywających szkolenie specjalizacyjne i od kadry dydaktycznej. Osoby realizujące szkolenie specjalizacyjne będą objęte sondażem (drogą anonimowej ankiety) o poziomie i jakości kształcenia (przygotowaniu kadry, bazy, programu itp.).

Przedmiotem oceny jakości szkolenia specjalizacyjnego będzie w szczególności:

- a) realizacja programu specjalizacji, organizacja i przebieg szkolenia specjalizacyjnego, harmonogram kursów specjalizacyjnych, staży kierunkowych i innych form kształcenia, sposób oceniania wiedzy i umiejętności praktycznych,
- b) stopień przydatności przekazywanej wiedzy oraz umiejętności praktycznych,
- c) sposób prowadzenia zajęć, stosowane metody kształcenia i pomoce dydaktyczne.